

Rom

Nauəuə iətəm Pol təmətei tuvən kəm nəfaki mīn ikin Rom

Nəghatiən əkuəkīr rəha nauəuə u Rom

?Pəh təmətei nauəuə u? Aposil Pol təmətei nauəuə u.

?Təmətei tətuvən kəm pəh? Təmətei nauəuə u tətuvən kəm nəfaki mīn iətəm ilah kəutatig e taun asoli u Rom.

?Natigiən təhro lanu nian təmətei? Pol tətei məmə in tolkeikei məmə otuvən meh nəfaki mīn əpəha rom, uərisig in təpanuvən e kəntri u Spen. Mətəu aupən ikin, in otəkeikei muvən mos məni kəti o nəfəniən kəm nanrah mīn e niməfaki rəha Jerusiləm. E niməfaki rəha Rom, Nanihluə* mīn tepət, mətəu nətəm Isrel tepət mīn.

?Təmətei nauəuə u o nak? Uərisig Pol tətuvən Rom, in tolkeikei məmə ilah okotaupən motəhrun in, kəni inəha, təmətei nauəuə u. Nətəm Rom kəsotos əhanəhiən nəgətuniən kəti rəha aposil kəti. Kəni inəha, in tolkeikei məmə otəni pətigəm suaru əhruahru rəha Uhgīn o nosmiəgəhiən nətəmimi. Kəni in tolkeikei məmə otəni əhruahru məmə otəhro lanu, Nanihluə mīn mīne nətəm Isrel, ilah rəfin okəhuva kətiəh əmə e niməfaki rəha Uhgīn.

Pol təməni təuvir kəm lah

* : Nanihluə, Ianihluə – Afin-to e tiksineri.

¹ Iəu Pol, u iəu slef rəha Krīsto Iesu†. Uhgīn təmauīn lak məmə iəu aposil, kəni təmītəpīn məfəri iəu məmə iəkəni pətīgəm nanusiən təuvir rəhan. ² Nanusiən təuvir u, in tīnəni rəkis nuvəh e rəhan iəni mīn iətəm kəmotətēi=pən e Nauəuə Rəha Uhgīn. ³⁻⁴ Nanusiən təuvir əha tətəghati e Nətīn, Iesu Krīsto rəhatah Iərmənīg. In təmuva iətəmimi kəti, misipən e nəhlin rəha Kig Tefit. In təmimis, kəni Uhgīn təmэгətun məmə in Nətīn əhruahru, inəha Nəti Uhgīn, nian təmosmiəgəh in e nīmisiən e nəsanəniən e uək rəha Narmin Asim. ⁵ E Krīsto, Uhgīn təmol təuvir kəm iəu, məfa kəm iəu uək təuvir məmə iəu aposil kəti. Təməfa uək u məmə iəkauīn e nətəmimi e niki Nanihluə‡ mine e nəuaniləuis mīn rəfin məmə okotəni nīpəhriənīən lan, kəni tol lanəha, mautol nəuian. Kəni nian kautol lanəha, otəfəri nərgi Iesu. ⁶ Kəni itəmah mīn əpəha Rom, Uhgīn təmauīn e təmah məmə itəmah rəha Iesu Krīsto.

⁷ Kəni rəueiu iəkətēi nauəuə kəm təmah rəfin. Uhgīn tolkeikei itəmah, kəni təmauīn e təmah məmə rəhan.

Pəh Uhgīn Tatə rəhatah, mine Iərmənīg Iesu Krīsto okuətuati e rəhalau nəuviriən mine nəməlinuiən kəm təmah.

Pol təmolkeikei məmə otuvən meruh nətəm Rom

⁸ Uərisīg iəpanəghati, iəkəni tagkiu kəm Uhgīn o təmah rəfin aɡīn, mətəu-inu nətəmimi rəfin e nəhue niftəni kəmotətəu nanusiən e nəhatətəiən rəhatəmah. Natimnati iətəm Iesu Krīsto təmol kəm

† **1:1** Afīn-to “Iesu” e tiksīnəri. **1:1** Uək 9:15 **1:2** Rom 16:25-26

‡ **1:5** Nəghatiən u “Nanihluə” tətəghati e nətəmimi rəfin u səniəmə nəuaniləuis mīn rəha Isrel. **1:5** Uək 26:16-18; Kəl 2:7-9 **1:7** Nam 6:25-26

tah tatol tol lanəha məmə iəkəhrun nəniən tagkiu kəm Uhgın. ⁹ Kəni Uhgın təhrun məmə e nian rəfin iətəfaki, kəni məsaluən e təmah. Iatol pik uək rəhan e nıkkik ərəfin o nəni pətigəmiən nanusiən təuvir rəha Nətin. ¹⁰ İəmətəhtahnin nuvəh məmə oiəkuvnə meruh itəmah. Kəni iətəfaki məmə rəueiu, nəmə in nətəligiən pəhriən rəha Uhgın, in oterəh e suaru kəti məmə iəkuvnə pəhriən.

¹¹ İəkolkeikei pik məmə iəkuvnə meruh itəmah məmə iəkəfinə kəm təmah nəuviriən kəti rəha Uhgın məmə otol itəmah nautəhtul əskasik təhmın mın, ¹² tol lanu, nəhatətəiən rəhatəmah təhrun nasiruiən lak, kəni rəhak mın təhrun nasiruiən e təmah.

¹³ Piak mın mine nəuvirik mın, təuvir məmə nəkotəhrun məmə nian tepət, rəhak nətəligiən təhti məmə iəkuvnə məsal=pən e təmah. Mətəu nian rəfin natimnati tepət tətəhtipəsığ lak o nuvnəiən. İəkolkeikei məmə rəhak uək otəuə e nəuan e nəmiəgəhiən rəhatəmah, təhmen e nəmiəgəhiən rəha Nanihluə mın ikin pisin pisin mın. ¹⁴ İəkəkeikei məni pətigəm nanusiən təuvir kəm nətəmimi rəfin nətəm kəutatığ ikin mın Rom tətarməniğ ikin, mine iki pisin mın rəfin, kəni ilah nətəm kəmotol vivi skul, mine ilah nətəm kəsotol viviən skul. Əuəh, iəkəkeikei məni pətigəm kəm lah rəfin. ¹⁵ Kəni o nati əha, iəkolkeikei pik məmə iəkəni pətigəm nanusiən təuvir kəm təmah mın əpəha Rom.

¹⁶ İətəghati lanu mətəu-inu, iəu iəsaulis aginiən o nanusiən təuvir. İəsaulisiən mətəu-inu nanusiən təuvir in nəsanəniən rəha Uhgın o nosmiəgəhiən

nətəmimi rəfin nətəm kəutəhatətə lan, təmaupən muva o nətəm Isrel, uərisig ko, o Nanihluə mīn. ¹⁷ Tol lanəha, e nanusiən təuvir, Uhgīn təmōl əpu suaru rəhan məmə Uhgīn tətəfən rəhan əmə nəhruahruian kəm nətəmimi. E nəhatətəiən əmə, Uhgīn tatol məmə nətəmimi kəhuva motəhruahru e nəhmtin. Kəni inu təhmen e Nauəuə rəha Uhgīn iətəm tətəni məmə, “Nətəmimi nətəm kotəhruahru e nəhmti Uhgīn e nəhatətəiən rəhalah, ilah okotos nəmiəgəhian itulin.”

Niəmaha tatol Uhgīn

o təfagə tərāh rəfin

¹⁸ Mətəu Uhgīn e negəu e neai tətəgətun rəhan niəmaha mine nalpiniən o nətəmimi rəfin nətəm kəutəhti nəuian mautil noliən tərāh mīn rəhalah. İlah kəutəhtul pəsīg e nīpəhriəniən rəha Uhgīn e noliən tərāh mīn rəhalah, ¹⁹ mətəu-inu ilah kotəhrun neruhian əhruahru natimnati mīn rəfin iətəm nətəmimi kotəhrun nəhruniən Uhgīn lan. Tol lanəha mətəu-inu Uhgīn aru təməgətun əhruahru ilah lan. ²⁰ Ko nətəmimi kəsoteruh əhruahruian Uhgīn e nəhmtilah. Mətəu təmətəuəuin e nian təmōl neai, mine niftəni, mine natimnati rəfin, kəni nətəmimi rəfin kotəhrun neruhian e nəhmtilah, natimnati rəfin iətəm in təmōl, kəni tol lanəha, kotəhrun neruhian rəhan nəsanəniən iətəm tatuvən əmə lanko naunun tikə, mine nīpəhriəniən məmə in Uhgīn, kəni motəhrun nəhruniən məmə Uhgīn in təhro lanu. O nati əha, iətəmimi kəti tikə iətəm təhrun nəniən məmə in təruru məmə Uhgīn təhro lanu.

1:16 Mak 8:38; Uək 13:46; 1Kor 1:18-24

3:21-22

1:19 Uək 14:15-17; 17:24-28

1:17 Hab 2:4; Rom

1:20 Job 12:7-9; Sam

19:1

21 Tol lanəha mətəu-inu, nati əpnapın ilah kəmotəhrun Uhgın tepət nəuan nəuvetin, mətəu kəmotəpəh nisiaiən məmə in Uhgın, kəni məsotəniən kəm in məmə nıkilah tagiən o natimnati in təmol kəm lah. Mətəu nıkilah təmatəhti nətəligiən alməli mın məmə Uhgın təhro lanu, kəni nətəligiən rəhalah təmuva mapinəpu, minotəruru suaru iətəm Uhgın tolkeikei məmə okotəhrun. 22 Nati əpnapın ilah kəutəni məmə ilah koteinatig, mətəu ilah kəməhuva nalməli mın, 23 kəni kəmotəpəh nəfakiən kəm Uhgın iətəm rəhan nepətiən təhagəhag, kəni otəsımisiən məmnəmitiən, kəni tətətig itulin. Kəni minəutətuəuin məutəfaki kəm narmi nati mın iətəm təhmen e nətəmimi u okotimis motəmnəmit nian kəti, uə təhmen e mənig mın, uə nati miəgəh mın kəutaliuək uə kəutəlkəu.

24 O nati u, Uhgın təməpəh ilah megəhan e lah məmə okotohtəu=pən əmə noliən tərəh mın nıkilah tolkeikei məmə okotol e nıpətilah. Tol lanəha, ilah kəmotol noliən mın e nıpətilah iətəm tol əmə naulisiən. 25 İlah kəmotəpəh nıpəhriəniən rəha Uhgın motaskəlim neiuəiən, kəni məutəfaki mautil uək kəm natimnati tepət iətəm Uhgın təmol, mətəu kəmotəpəh nəfakiən kəm Uhgın. Mətəu pəh kitah kotəni-vivi in nian rəfin naunun tikə. Əuəh.

26 O noliən mın əha iətəm nətəmimi kəmotol kəm Uhgın, təməpəh ilah, megəhan=pən e lah məmə okotohtəu=pən əmə noliən tərəh mın iətəm nıkilah tolkeikei məmə okotol e nıpətilah iətəm tol naulisiən əmə. Nati əpnapın nıpətan mın, mətəu ilah kəutəpəh nıtəu-pəniən rəhalah nəman, mautil

aru ilah min, kəni nati u in nati pişin e inu Uhgın təmələhu. ²⁷ Kəni e noliən əhmen-əhmen əmə, nəman min, ilah kəutəpəh nitien rəhalah nişətan min, mautolkeikei pik nəman pişin min. Ilah kautit aru ilah min iətəm tol naulisiən. Kəni Uhgın təməfən nalpiñiən əhruahru kəm lah o rəhalah noliən tərah agin min.

²⁸ Kəni nati kəti min. Mətəu-inu ilah kəsotolkeikeiən məmə okotəhrun Uhgın, in təməpəh ilah megəhan=pən e lah məmə rəhalah nətəligiən təşəhruniən məmə nati kəti in təuvir uə nati kəti in tərah, kəni megəhan=pən məmə okotol nati iətəm təşəhruahru iən məmə okotol.

²⁹ Nıkilah təməriauəh e noliən tərah pişin pişin rəfin, kəni ilah navərəs, kəni ilah kəutəsəl e suaru o nərəkinien nətəmimi. Kəni nıkilah təməriauəh e noliən tərah min əha: ilah kautetet nətəmimi, ilah nohamu itəmi, ilah kautol natimnati iətəm kautiuvı=pa niəməha, ilah neiuə, ilah kautol tərah kəm nətəmimi. Ilah kəutəni nıkali nətəmimi, ³⁰ mautəni rah nətəmimi, ilah kəutəməki e Uhgın, ilah nagət-rəkis, ilah nəfəri məutəghati əfəri. Ilah kəutəsəl e suaru o noliən təfagə tərah min iətəm nətəmimi kəsotəhrun əhanəhiən. Ilah mautəhti nəuia tatə mine məmə.

³¹ Nıkilah təşəhtiən nati, ilah nəghati pik, nolkeikeiən rəhalah tikə o nətəmimi, kəni nati əpnəpın ilah aru əmə nəuvein, ko təşətəligiən e nasəkiən o nasiruiən e nətəmimi. ³² Ilah kotəhrun pau nəghatiən əhruahru rəha Uhgın iətəm tətəni məmə nətəmimi min u kautol noliən min əha, kotəkeikei mohmıs. Mətəu ilah kəutəkeikei e noliən min əha, kəni ilah kautol noliən tərah

tapirækis nati əha, nīkilah tagiən o nətəmimi mīn nəuvein mīn nətəm kautol noliən tərəh mīn əha, kəni məutəfəri rəhalah nətəligiən məmə okotol.

2

Uhgin otələhu nəghatiən o nakiliən təfagə tərəh

¹ Tol lanəha, nati əpnapin itəmah nətəmimi nak, nəmə nəkotakil motələhu nəghatiən rəha suah kəti o noliən tərəh kəti rəhan,* mətəu nəkotakil motələhu aru nəghatiən rəhatəmah. Kəni rəhatəmah nəghatiən tikə o nuhalpiniən, mətəu itəmah nətəm nautol lanəha, nautol noliən tərəh mīn təhmen-əhmen əmə e lah.† ² Kəni kitah kotəhrun məmə nian Uhgin tətakil mətələhu nəghatiən kəm nətəmimi nətəm kautol noliən mīn əha iətəm iəməni rəkis u, rəhan nəghatiən in təhruahru əmə.

³ Tol lanəha, nian itəmah nəutakil məutələhu nəghatiən rəha nətəmimi o nərahiən rəhalah, mətəu itəmah nautol noliən əhmen-əhmen əmə, kəni nəkotəkeikei motəhrun məmə ko nəso tagimiən nian otakil mələhu nəghatiən rəhatəmah. ⁴ ! Nīkitəmah təsəhti pikiən noliən rəha Uhgin! In tatol təuvir pik kəm təmah, kəni məsəməki uəhaiən e təmah, kəni rəhan nətəligiən o təmah in təfəməh. Mətəu itəmah nautol nati

* **2:1** Nətəm Isrel kəmotəni məmə Nanihluə mīn, ilah rəfin nətəm kotərəh mətəu-inu Nanihluə mīn kəsotosiən Lou rəha Mosis. **2:1** Mat 7:1-2; Jon 8:7 † **2:1** Fes mīn u e 2:1-3:8, Pol tətəghati əhruahru kəm nətəm Isrel. Tətəghati e noliən rəhalah iətəm nīkilah təhti məmə kotəhruahru e nəhmti Uhgin mətəu-inu ilah nətəm Isrel, kəni kəutohtəu=pən Lou rəha Mosis. Kəni nətəligiən rəhalah məmə inu əmə təhmen məmə tatol ilah kotəhruahru.

əpnapin əmə e noliən təuvir min əha rəhan. Nəkotəhrun uə kəpə, məmə tatol noliən təuvir min kəm təmah məmə onəkotəuhlin itəmah e rəhatəmah noliən tərəh min.

⁵ Mətəu rəhn-kapə təmah tiəkis, kəni məsotəuhliniən itəmah e rəhatəmah noliən tərəh min. Kəni o nati u, nautoriarun niəməha mine nalpiniən rəha Uhgın o təmah. Kəni nati əpnapin məmə nəsoteruhiən niəməha mine nalpiniən əha rəueiu, mətəu onəkotos niəməha mine nalpiniən rəhan nian Uhgın otol əpu rəhan nələhuiən nəghatiən iətəm təhruahru. ⁶ Kəni Uhgın otəfən kəm nətəmimi kətiəh kətiəh titəu=pən əmə natimnati iətəm kəmotol. ⁷ Uhgın otəfən nəmiəgəhiən itulin kəm nətəmimi nətəm kautəhtul əskasik nian rəfin o noliən nati iətəm təhruahru. Nətəmimi min əha kəutalkut pik o noliən nati təuvir məmə Uhgın otəfən kəm lah nəni-viviən, mine nisiaiən, mine nəmiəgəhiən iətəm naunun tikə. ⁸ Mətəu in otəfən rəhan niəməha mine nalpiniən kəm nətəmimi nəuvein nətəm kautol əmə nati nikilah əmə tolkeikei, kəni məutəuhlin nəmtahlah e niəpəhriəniən, kəni məutohtəu=pən noliən tərəh min. ⁹ Nətəmimi min rəfin nətəm kautol noliən tərəh, ilah okotos nərahien mine nian iəkis min. Otaupən pipim e nətəm Isrel, uərisig ko Nanihluə min.

¹⁰ Mətəu nətəmimi min rəfin nətəm kautol noliən təuvir, Uhgın otəfən nəni-viviən, mine nisiaiən, mine nəməlinuiən. Otaupən pipim e nətəm Isrel, uərisig ko, kəm Nanihluə min. ¹¹ Tol lanəha mətəu-inu Uhgın tatol təhmen-əhmen əmə kəm nətəmimi

rəfin. Nati əpnapin ilah nətəm Isrel uə Nanihluə min, ilah rəfin okotos nati iətəm təhruahru o lah, inu nalpinian uə nəuvirien.

¹² Uhgın otəfən nalpinian rəha Nanihluə min o noliən tərəh min rəhalah, nati əpnapin kəməsotosian Lou u Uhgın təməfən kəm Mosis. Kəni nətəm Isrel, nətəmimi nətəm kəmos Lou, Uhgın otakil rəhalah noliən tərəh min e nəghatien rəha Lou, kəni məfən nalpinian rəhalah lan. ¹³ Tol lanəha mətəu-inu səniəmə nətəmimi nətəm *kautətəu* Lou iətəm kotəhruahru e nəhmti Uhgın, mətəu nətəmimi nətəm *kautol* nati iətəm Lou tətəni, ilah əha, Uhgın otəni məmə ilah kotəhruahru e nəhmtin. ¹⁴ Nipəhriənian, Nanihluə min kəməsotosian Lou rəha Mosis. Mətəu nian min nəuvein, kautohtəu=pən əmə rəhalah nətəligien mautil nati iətəm təhruahru, təhmen-əhmen əmə e inəha Lou tətəni. Inu tətəgətun məmə lou kəti əha ikin e nikilah, kəni ilah kotəhrun nati əhruahru, mine nati iətəm in təsəhruahruian, nati əpnapin ilah kəsotosian Lou rəha Mosis. ¹⁵ Ilah kotəhrun məmə nipəti Lou əha ikin rəha Uhgın e nikilah mətəu-inu nian nəuvein, ilah kautol təuvir, kəni nikilah tətəhti məmə, “noliən u təuvir.” Kəni nian tətət, kautol noliən tərəh, kəni nikilah tətəhti məmə, “noliən u tərəh.”

¹⁶ Əuəh, nian kəti otəpanuva pəhriən iətəm Uhgın otəni məmə Iesu Kristo otakil muh mələhu nəghatien rəha nətəmimi rəfin o noliən min iətəm nətəmimi kotəhrun neruhian, mine noliən min mine nətəligien oneuən min. İtəni nəghatien u kəm nətəmimi nian iətəni pətigəm nanusien təuvir.

Nätəm Isrel mine Lou rəha Mosis

17 Mətəu pəh iəkəghati kəm təmah nətəm Isrel. Nautəni məmə itəmah nətəm Isrel məutəfəri lan, kəni məutahgəl=pən e Lou məmə in suaru rəha Uhgın o nosmiəgəhiən itəmah lan, kəni məutəghati əuvsan məmə itəmah əmə nəkotəhrun Uhgın, kəni in təhrun mın əmə itəmah. 18 Kəni nautəni məmə nəkotəhrun rəkis nati nak iətəm Uhgın tolkeikei, kəni itəmah nəkotəhrun suaru iətəm təhruahru vivi mətəu-inu Lou təməgətun itəmah lan. 19 Itəmah nautəni pik məmə nautit nətəmi nəhmtilah təpis, kəni itəmah nəutasiəgəpın suaru rəha nətəmimi kəutaliuək tapinəpu ikın, 20 kəni məutəgətun nanməli mın mine kəlkələh mın.‡ Nautəni lanəha mətəu-inu itəmah nautos Lou iətəm nəhruniən mine niphəriəniən rəfin kəutatig lan.

21 Təuvir əmə nəutəgətun nətəmimi pisin pisin mın. ?Mətəu təhro nəsotəgətun aruiən itəmah? Itəmah nəutəgətun məmə nətəmimi okəsotakləhiən. ?Mətəu təhro nəutakləh? 22 Itəmah nəutəgətun məmə okəsakləhiən e pətan. ?Mətəu təhro itəmah nəutakləh e pətan? Nautəməki e narmi nati mın kəmətei e nigı. ?Mətəu təhro nəutakləh e natimnati e niməfaki rəha narmi nati mın? 23 Nəutəghati əfəri e Lou. ?Mətəu təhro nəutatgəhli Lou məutərəkın nərgi Uhgın? 24 Inu təhmen e Lou Rəha Uhgın iətəm tətəni məmə, “!Nətəm Isrel! Nanihluə mın kəutəni rah nərgi Uhgın o noliən tərəh rəhatəmah.”

‡ **2:20** Nian Pol tətəni “nətəmi nəhmtilah təpis,” mine “nanməli mın,” mine “kəlkələh mın,” in tətəghati e Nanihluə mın iətəm nətəm Isrel kəutəni məmə ilah kautol noliən mın əha. **2:20** 2Tim 3:5

2:21 Mat 23:3-4

2:24 Aes 52:5

²⁵ Noliän rəha nəhgi-pəniän rəha nətəm Isrel in nati təuvir, mətəu in otəuvir əmə nəmə nətitəu=pən Lou iətəm Uhgın təməfən kəm Mosis. Mətəu nəmə nəutatgəhli Lou, kəni təhmen əmə məmə kəsəhgi-pəniän itəmah. ²⁶ Nəmə Ianihluə kəti u kəsəhgi-pəniän, mətəu tatitəu=pən Lou, Uhgın oteruh suah kəha məmə kınəhgi=pən rəkis, inəha in rəhan iətəmimi. ²⁷ Kəni nətəmimi nətəm kəsəhgi-pəniän ilah e nıpətilah, mətəu kautohtəu=pən Lou, ilah okotakil motuh motələhu nəghatiän rəhatəmah mətəu-inu, nati əpnapin nəmotos pau Lou iətəm kəmətəi, kəni kəməhgi=pən itəmah, mətəu nəutəhti Lou.

²⁸ Nəmə iətəmi kəti təmol noliän rəha nətəm Isrel, təsoliän məmə in təmuva iətəm Isrel pəhriän. Kəni noliän pəhriän rəha nəhgi-pəniän, səniəmə nati kəti rəha nıpətın. ²⁹ Mətəu iətəmi kəti u in iətəm Isrel pəhriän, in iətəm Isrel e nıkin. Kəni noliän pəhriän rəha nəhgi-pəniän, in nati kəti rəha nıki iətəmimi iətəm Narmın əmə Rəha Uhgın tatol, mətəu Lou təsoliän. Kəni səniəmə nətəmimi nətəm kautəfəri nərgi iətəmi əha, mətəu Uhgın əmə təfəri nərgin.

3

Nian rəfin Uhgın tatol rəhan nəghatiän

¹ Kəmə təhro iətəmi kəti otəni məmə, “?Nəmə nıpəti nəhgi-pəniän suah kəti e noliän rəha nətəm Isrel, in səniəmə nati kəti rəha nıpətın, kəni təhro nəutəni məmə nəhgi-pəniän u in nati aɡin kəti? ?Kəni o nati nak in nati təuvir kəti məmə suah kəti in iətəm Isrel?” ² !Kəni iəu iəkəni məmə okəmə suah kəti in iətəm Isrel, in nati təuvir aɡin e noliän mın rəfin!

Nati tətəupən, Uhgın təmələhu=pən e nəhlmlah, nəghatiən əhruahru rəhan. ³ In nıpəhriənıən məmə ilah nəuvein kəsotoliən nəghatiən rəha Uhgın. Mətəu noliən rəhalah təsoliən məmə Uhgın otəsoliən rəhan nəghatiən. ⁴ !Kəpə! Nati əpnarıpın nətəmimi rəfin e nəhue nıftəni kəuteiuə, mətəu Uhgın təseiuəiən. Təhmen əmə e Nauəuə Rəha Uhgın, tətəghati e Uhgın mətəni mın lanu məmə, “Nian nəkəghati, nəghatiən rəham otəgətun məmə ik nəkəhruahru.

Nian nətəmimi okotakil rəham noliən mın, motəni məmə nəmol noliən tərəh mın, mətəu ik onəköl win e nəghatiən rəhalah.”

⁵ Mətəu nəmə təhro iətəmi kəti otəni e nətəligiən rəha iətəmimi əmə tol lanko lanu məmə, “Nətəmimi kauteruh məmə kitah kautol təfagə tərəh mın, kəni uərisig mauteruh məmə Uhgın in təhruahru agın. Tol lanu lan, təfagə tərəh mın rəhatah tətəgətun nəhruahruıən rəha Uhgın, kəni in nati təuvır məmə nətəmimi kəuteruh nəhruahruıən rəha Uhgın. Tol lanu, təsəhmenıən məmə Uhgın otakil itimah mol nalpınıən kəm timah o təfagə tərəh mın rəhatimah mətəu-inu təfagə tərəh mın rəhatimah kəutəgətun rəhan nəhruahruıən.” ⁶ !Ei, kəpə, nətəligiən u tol lanu in rəha iətəmimi əmə, səniəmə rəha Uhgın. Kəni nətəligiən əha in neiuəiən! ?Nəmə nətəligiən əha in nıpəhriənıən, kəni Uhgın otəhro mın lanu makil muh mələhu nəghatiən rəha nətəmimi e nəhue nıftəni, (kəni kitah kotəhrun məmə in otöl)?

⁷ Kəni nəmə təhro iətəmi kəti otəni məmə, “?Nəmə iəkeiuə, kəni rəhak neiuəiən otəgətun məmə Uhgın

tətəni əmə nıpəhrıənıən, kəni nətəmımi kəutəni-vıvı in ohni, kəni təhro lanu Uhgın otakil muh mələhu nəghatıən rəhak məmə iəmol təfagə tərəh?”

⁸ Mətəu iəu iətəni məmə, nəmə kotohtəu=pən nətəlıgıən alməli mın lanəha, nətəmımi kotəhrun nəniən məmə, “Pəh kotal noliən tərəh mın məmə rəhatah mın noliən tərəh mın okotəuə e nəuvırıən.” Mətəu nəghatıən u tərəh. Nıpəhrıənıən, nətəmımi nəuvein kəutəni rah nərgək məuteıuə məmə iəu iətəghatı mətıtəu=pən nətəlıgıən alməli mın lanəha. Uhgın otakil muh mələhu nəghatıən rəhalah, kəni rəhan nəghatıən əha in təhruahru əmə.

*Iətəmi kəti tikə
in təhruahru vıvı agın*

⁹ ?Kəni təhro? ?Kitah okotəni məmə nak əha rəueıu? * ?Nıkitəmah təhti məmə Uhgın otol təuvır kəm nətəm Isrel mapırəkıs Nanihlua mın? !Kəpəl İəməni rəkıs məmə nəsanəniən rəha təfagə tərəh tətərmənıg e nətəmımi rəfin, nətəm Isrel mıne Nanihlua mın. ¹⁰ Inu təhmen e Nauəuə Rəha Uhgın iətəm tətəni məmə,

“Iətəmi kəti tikə iətəm təhruahru, kətıəh agın mıne uəha tikə;

¹¹ Iətəmi kəti tikə iətəm təhrun, iətəmi kəti tikə iətəm tətəsəl e Uhgın.

¹² Nətəmımi mın rəfin agın kəmotəuhlin nəmtahlah o Uhgın, ilah kəsotəhrunıən noliən nati kəti o noliən nəuia Uhgın,

* **3:9** Rəueıu Pol tətəni nəghatıən kəti mın e nətəpuəhiən rəha fes 1, “?Kəni o nati nak in nati təuvır kəti məmə suah kəti in iətəm Isrel?”

3:9 Rom 1:18–2:24; 3:23

iatəmi kəti tikə iətəm in tatol nəuviriən, kətiəh agin
mine uəha tikə.”

13 “Nəghatiən rəhalah təhmen e nəpieniən rəha
suvət iətəm təməuag,

Narmilah təriauəh e neiuəiən.”

“Poesin rəha sineik tatsipən e nohlilah.”

14 “Nohlilah təriauəh e nəuiakəniən mine
nəghatiən arfu.”

15 “Kəutaiu uəhai əmə o nohamuiən itəmi;

16 ikin min rəfin kəutəhuvən=pən ikin, kəutərəkən
natimnati, kəni mautil nətəmimi kautətəu
tərah,

17 kəni ilah kotəruru agin suaru rəha nəməlinuiən.”

18 “Ilah kəsotəginien e Uhgın, kəni nisiaiən rəhan
tikə agin e nətəligiən rəhalah.”

19 Kitah kotəhrun məmə natimnati min rəfin
iətəm Lou tətəni, in rəha nətəmi min u Uhgın
təməfən Lou kəm lah. Tol lanəha məmə iətəmi
kəti tikə təhrun nuhalpiniən nəghatiən iətəm Uhgın
otəni. Kəni nətəmimi rəfin e nəhue niftəni, nətəm
Isrel mine Nanihluə min, okotəkeikei motəhtul
aupən e nəhmti Uhgın məmə in otakil muh mələhu
nəghatiən rəhalah. 20 Tol lanəha, iətəmimi tikə
agin iətəm Uhgın otəni pətigəm məmə in təhruahru
e nəhmtin mətəu-inu in təmitəu=pən Lou. Kəpə,
mətəu e Lou, kitah rəfin kotəhrun məmə kitah nol
təfagə tərah.

*Nəhruahruian
e nəhmti Uhgın tətəva e nəhatətəiən əmə*

3:12 Sam 14:1-3; Sam 53:1-3; Pri 7:20 **3:13** Sam 5:9 **3:13**
Sam 140:3 **3:14** Sam 10:7 **3:17** Aes 59:8 **3:18** Sam 36:1
3:20 Sam 143:2; Rom 7:7; Kəl 2:16

²¹ Mətəu rəueiu, Uhg̃in tinol pətīgəm rəkis rəhan suaru məmə nətəmimi okəhuva motəhruahru e nəhmt̃in. Suaru əha səniəmə inu okotohtəu=pən Lou. Mətəu nəghatiən m̃in e Lou, m̃ine nəghatiən rəha iəni m̃in aupən, kəutəghati e suaru piš̃in əha rəha Uhg̃in. ²² Uhg̃in tatol iətəmi kəti tətəhruahru e nəhmt̃in nian tətəhatətə e Iesu Kr̃isto. Kəni Uhg̃in otol kəm nətəmimi m̃in rəfin nətəm kəutəhatətə lan. Nətəmimi m̃in rəfin kotəhmen-əhmen əmə, ²³ mətəu-inu nətəmimi rəfin kəmotol təfagə tərah kəni motəmkarəpən e suaru rəha nəhruahruian rəha Uhg̃in iətəm təuvir məhagəhag, ²⁴ kəni e nəuviriən rəhan, Uhg̃in tətəni əmə məmə ilah rəfin nətəm kəmotəhatətə lan, ilah kotəhruahru əmə e nəhmt̃in, məhuva nətəmimi rəhan, təhmen e nəlpəkauian rəhan. Ilah kəsotətəouiən nati kəti məsotolian nati kəti məmə okəhuva lanəha, mətəu Kr̃isto Iesu təmətəou suaru rəhalah, m̃itis ilah e təfagə tərah m̃in rəhalah e nimisiən rəhan.

²⁵ Uhg̃in təmahli=pa Kr̃isto məmə in sakrifais iətəm təmos nəlpiniən m̃ine niəməha rəhan o təfagə tərah m̃in, nian nira Kr̃isto təmaiu. Kəni Uhg̃in təmafəl təfagə tərah m̃in rəha nətəmimi nian nətəmimi kotəhatətə məmə Kr̃isto təmimis o lah. Uhg̃in təmol suaru əha məmə otəgətun məmə rəhan noliən in təhruahru agin, mətəu-inu e nətəligiən əfəməh rəhan, in təsoliən nəlpiniən o təfagə tərah m̃in iətəm nətəmimi kəmotol aupən. ²⁶ Təmol lanəha məmə otəgətun rəueiu məmə noliən rəhan in təhruahru. In təməsalu əməiən e təfagə tərah m̃in, mətəu təmahli=pa Iesu məmə in otos nəlpiniən o təfagə tərah m̃in. Kəni Uhg̃in aru

əmə tətəni məmə nətəmimi nətəm kotəhatətə e Iesu, ilah okotəhruahru e nəhmtin.

²⁷ ? Tol lanəha, iətəmimi kəti təhrun nəghati əvsaniən o nati kəti iətəm təmol, məmə in təhruahru e nəhmti Uhgın, uə kəpə? Kəpə, nati tikə. ?Kəni iətəmimi təruru nəghati əvsaniən o nak? Mətəu-inu iətəmimi kəti tikə iətəm təhrun nıtəu-pəniən Lou məmə tuva məhruahru e nəhmti Uhgın. Uhgın tatol iətəmimi təhruahru e nəhmtin e nəhatətəiən əmə rəhan. ²⁸ Tol lanəha mətəu-inu kitah kautaskəlīm əskasik nətəligiən məmə iətəmimi tətəhruahru e nəhmti Uhgın e rəhan nəhatətəiən, mətəu səniəmə e nıtəu-pəniən Lou.

²⁹ Uhgın, in səniəmə Uhgın rəha nətəm Isrel əmə. In Uhgın mın rəha Nanihluə mın, ³⁰ mətəu-inu Uhgın kətiəh əmə, iətəm in otol nətəmimi kotəhruahru e nəhmtin e suaru kətiəh əmə, inu nəhatətəiən rəhalah. Təhmen-əhmen əmə o nətəm Isrel mine Nanihluə mın. ³¹ ?Təhro əha rəueiu e Lou əha? ?Nəhatətəiən əha tatol Lou əha in nati əpnapin? !Kəpə! Mətəu nian kəutəhatətə əmə e Uhgın, kəni e noliən əha, kautohtəu=pən əhruahru suaru pəhriən rəha Lou.

4

Uhgın təmol Epraham təhruahru e nəhmtin e nəhatətəiən

1 Epraham in nækæti nœuanilœuis mîn ræha Isrel aupæn.* Otætælig-to e nati Epraham tæmeruh mæmæ in suaru ræha næhruahruian e næhmti Uhgîn. 2-3 Nauæuæ Ræha Uhgîn tætæni mæmæ, “Epraham tæmæhatætæ e Uhgîn, kæni Uhgîn tæmæni mæmæ Epraham in tæhruahru e næhmtin e næhatætæian ræhan.” Tol lanæha, Uhgîn tæmol Epraham tæhruahru e næhmtin, mætæu sæniæmæ e suaru ræha noliæn tæuvir mîn ræha Epraham. Næmæ noliæn tæuvir mîn in suaru ræha næhruahruian, kæni Epraham tæhrun nagæt æfærian ohni. Mætæu e næhmti Uhgîn, ko Epraham tæsæfærian ohni. Mætæu e næhmti Uhgîn, ko Epraham tæsæfærian o nati kæti.

4 Nian iætæmimi kæti tatol uæk o nætæouiæn, kæni ræhan iærmænig tæsæniæn mæmæ ræhan nætæouiæn in neaniæn kæti kæm in, mætæu iærmænig tækeikei mæfæn nætæouiæn o ræhan uæk. 5 Mætæu kitah kæsotoliæn uæk mæmæ okæhuva motæhruahru e næhmti Uhgîn. Kitah kotæhatætæ æmæ e Uhgîn, kæni in tatol mæmæ kitah kæhuva motæhruahru e ræhatah næhatætæian. Uhgîn pisin æmæ in tatol nætæmimi mîn u kotærah kæutæhuva mæutæhruahru e næhmtin. 6 Tefit in mîn tæmæghati e nati u nian in tæmæni pætigæm mæmæ nœuvirien pæhrian tatuvæn o iætæmimi iætæm Uhgîn tætæni mæmæ in tæhruahru e næhmtin, mætæu sæniæmæ e noliæn tæuvir iætæm iætæmi u tæmol. In tæmæni mæmæ,

* **4:1** E japtæ u, Pol tæmætækeikei mætæghati kæm nætæm Isrel mæmæ noliæn ræha Uhgîn o noliæn nætæmimi kæutæhuva mæutæhruahru e næhmtin e næhatætæian, mætæu kæsæniæn mæmæ e natimnati mîn iætæm ilah kautol. Uhgîn tæmæfæri iætæmimi agin mil keiu, Epraham mine Tefit. Uhgîn tæmol ilau kuæhruahru e næhatætæian ræhalau. **4:2-3** Jen 15:6; Kæl 3:6 **4:2-3** 1Kor 1:31

⁷ “Nəuviriən pəhriən tətuvən o nətəmimi u Uhgın təmafəl rəhalah nolien tərəh, kəni in təmalu e rəhalah təfagə tərəh.

⁸ Nəuviriən pəhriən tətuvən o iətəmi u İərməniğ təsaskəlīmien e nikin rəhan təfagə tərəh.”

⁹ Intəh. Kitah kəmotəğhtati e nolien təuvir min, kəni rəueiu kotəğhati e nəhgi-pəniən.

? Nikitəmah təhti məmə nəuviriən pəhriən əha in rəha nətəmi əmə u kəməhgi=pən ilah, nətəm İsrəl, uə nəuviriən pəhriən əha, in min rəha nətəmi kəsəhgi-pəniən ilah, Nanihluə min? Əuəh, rəha Nanihluə min. İəmatəni məmə, Uhgın təməni məmə Epraham in təhruahru e nəhmtin mətəu-inu e rəhan nəhatətəiən.

¹⁰ ? Kəni mətəu Uhgın təməni e nian pəhruvən məmə Epraham in təhruahru, nian kinəhgi=pən rəkis uə nian kəsəhgi=pən əhanəhiən? Uhgın *təmaupən* məni lanəha, *uərisig* kəpanəhgi=pən.

¹¹ ? Kəni təməhgi=pən Epraham o nak? In nəmtətien əmə iətəm təməğətun pəhriən məmə in tinəhruahru rəkis e nəhmti Uhgın e rəhan nəhatətəiən. *Tinəhruahru rəkis*, kəni uərisig kəmanəhgi=pən.

Kəni tol lanəha, in tatə rəha nətəmimi rəfin nətəm kəsəhgi-pəniən ilah, mətəu kəutəhatətə e Uhgın, kəni in tətəni məmə ilah kotəhruahru e nəhmtin e nəhatətəiən rəhalah. ¹² Kəni in tatə rəha nətəmimi nəuvein min, ilah nətəm kəməhgi=pən ilah, inu nətəm İsrəl. Mətəu in *səniəmə* rəhalah tatə mətəu-inu kəməhgi=pən ilah, mətəu in rəhalah tatə mətəu-inu ilah min kautohtəu=pən *suaru rəha*

nəhatətəiən. Aupən ikin, rəhalah tatə Epraham təmitəu=pən suaru u nian kəsəhgi=pən əhanəhien.

¹³ Uhg̃in təmol nəniəskasikiən kəm Epraham mine rəhan m̃in nəuaniləuis m̃in məmə niftəni otuva rəhan o nian kəti. Mətəu Lou səniəmə suaru iətəm nəniəskasikiən u otuva mol ñipəhriənien lan. In otuva mol ñipəhriənien e nəhruahruien iətəm təmsipən e suaru rəha nəhatətəiən. ¹⁴ Tol lanəha mətəu-inu nəmə nəniəskasikiən u tətuvə matol ñipəhriənien o nətəmimi nətəm kəutarəriə əmə e Lou, kəni ñikilah təhti məmə ilah kotəhruahru lan, kəni suaru rəha nəhatətəiən in nati əpnap̃in əmə, kəni nəniəskasikiən tol nati əpnap̃in əmə lan. ¹⁵ Mətəu nəghatien u, in ñipəhriənien: Lou tətəni məmə nalp̃iniən mine niəməha rəha Uhg̃in tatuvən o nətəmimi nətəm kəutatgəhli Lou, kəni ikin m̃in rəfin Lou əha ikin, nətəmimi kəutatgəhli. Tol lanəha, nolien rəha nitəu-pəniən Lou rəha nətəm Isrel tatiuvi=pa nalp̃iniən mine niəməha rəha Uhg̃in, kəni təsolien məmə nəniəskasikiən otuva mol ñipəhriənien.

¹⁶ Tol lanəha, nəniəskasikiən tətuvə matol ñipəhriənien e nəmiəgəhien rəhatah e suaru rəha nəhatətəiən məmə nəniəskasikiən otuva e nəuviriən iətəm Uhg̃in tətətuati lan kəm tah, kəni kitah kotəhrun pəhriən məmə rəhan nəniəskasikiən in rəha nəuaniləuis m̃in rəfin rəha Epraham†, səniəmə rəha nətəmi m̃in əmə u nətəm Uhg̃in təməfən Lou kəm lah, mətəu rəha nətəmimi m̃in u, ilah m̃in nətəm kautohtəu=pən suaru rəha

4:13 Jen 17:4-6; 22:17-18; Kəl 3:29 **4:14** Kəl 3:18 **4:15** Rom 3:20; 5:13 † **4:16** Inu nətəm Isrel mine Nanihluə m̃in u nətəm kautohtəu=pən suaru rəha nəhatətəiən.

nəhatətəiən rəha Epraham. In rəhatah ərəfin tata. ¹⁷Təhmen e Nauəuə Rəha Uhgın iətəm tətəni məmə, “Təmöl ik nəkuva tipı nətəmimi tepət.” E nəhmti Uhgın, Epraham in rəhatah tata. In təməhatətə e Uhgın iətəm tətəfən nəmiəgəhiən kəm nətəm kəmoħmıs, kəni in təhrun noliən natimnati e nati aġin tikə.

¹⁸ Uhgın təməniəkis kəm Epraham məmə in otuva tatə rəha nəuaniləuis mın tepət, kəni namipın mın okotepət motapirəkis. Kəni Epraham təmələhu=pən rəhan nətəligiən təskasik e Uhgın məhatətə iəkis lan məmə nəghatiən rəhan, in nıpəhriəniən, nati əpnəpın in tiəkis aġin məmə nəniəskasikiən otuva mol nıpəhriəniən.

¹⁹ Nəhatətəiən rəhan təseiuaiuiən, nati əpnəpın in təhrun məmə nıpətın tınəuəhli mınəhmen əmə o nımisiən mətəu-inu rəhan nu iuəkır o uan-hanrit, kəni təhrun məmə Serə tinapirəkis ikin katemək ikin kəni ko təseməkian.

²⁰ Epraham rəhan nəhatətəiən təməsauit-əuitiən e nəniəskasikiən rəha Uhgın. Nıpəhriəniən, rəhan nəhatətəiən təmeviə muva məskasik təhmın mın, kəni mətəfən nəni-viviən kəm Uhgın.

²¹ In təməhrun vivi e nıkin məmə Uhgın tatos nəsanəniən o noliən rəhan nəniəskasikiən tuva mol nıpəhriəniən. ²² O nati əha inəha, “Uhgın təməni məmə Epraham in təhruahru e nəhmtin e nəhatətəiən rəhan.”

²³ Nəghatiən u iətəm tətəni məmə, “Uhgın təməni məmə Epraham in təhruahru e nəhmtin,” kəməsəteiən məmə rəha Epraham pisin əmə, ²⁴ mətəu kəmətei mın

4:16 Kəl 3:7

4:17 Jen 17:5

4:17 Jon 5:21

4:18 Jen 15:5

4:19 Jen 17:17

4:22 Jen 15:6

məmə rəhatah, iətəm Uhgïn otəni məmə kitah okotəhruahru e nəhmtin, kitah nətəm kəutəhatətə lan, inu Uhgïn u təmosmiəgəh Iesu Iərməniɡ rəhatah e nimisiən. ²⁵ Kəmegəhan=pa e Iesu tuva mimis o təfagə tərah min rəhatah, kəni Uhgïn təmol in təmiəgəh min e nimisiən məmə in otol suaru məmə kitah okotəhruahru e nəhmtin.

5

Nəməlinuiən mine nagianian

¹ Tol lanəha, Uhgïn təməni məmə kitah kotəhruahru e nəhmtin e nəhatətəian, mətəu-inu kitah kəutəhatətə e nati u Iesu Krīsto təmol o tah. Kəni rəueiu, kitah Uhgïn kəutatig e nəməlinuiən. ² Kitah kəməutəhatətə e Iesu Krīsto, kəni in təmos itah kəhuva e nəhmti Uhgïn məmə okotos nəuviriən iətəm Uhgïn təmətuati lan kəm tah. Kəni nəuviriən əha, kəutatig lanəha rəueiu. Kəni kitah kotəgiən mətəu-inu kitah kotəhrun vivi aɡin məmə okotos nepətiən əhagəhəgrəha Uhgïn. ³ Kəni nati kəti min, kitah kəutəgiən əmə nian kəutatig e nian əskasik min mətəu-inu, kitah kotəhrun məmə nian əskasik min kəutasiru e tah məmə okotəhtul əskasik e nərahian. ⁴ Kəni nian kəutəhtul əskasik, Uhgïn, nikin tagian o tah. Kəni nian kotəhrun məmə Uhgïn nikin tagian o tah, kəni kitah kotələhu=pən rəhatah nətəligian təskasik e Uhgïn. ⁵ Kəni natimnati iətəm kautələhu=pən rəhatah nətəligian təskasik e Uhgïn ohni, kotəhrun məmə okəhuva motol nipəhriənian mətəu-inu, in təməfa Narmin Rəhan kəm tah, kəni Narmin tətəfa nolkeikeian rəha Uhgïn tərīauəh e nikitah.

⁶ Kəni aupən, rəhatah nəsanəniən təmatikə əhanəh o nosmiəgəh aruiən itah, mətəu e nian əhruahru iətəm Uhgın təməni, kəni Krīsto təmimīs o nosmiəgəhiən itah nətəm kotərah u kəsotisiaiən Uhgın. ⁷ E rəhak nətəligiən, in nati tiəkīs agin məmə iətəmi kəti otegəhan məmə in otimīs o iətəmi kəti mīn nati əpnəpīn rəhan nolīən təhruahru. Mətəu nəmə təhro iətəmi kəti otimīs o iətəmi kəti mīn iətəm rəhan nolīən təuvir agin o nətəmimi. ⁸ Mətəu Uhgın təməgətun rəhan nolkeikeiən asoli kəm tah e nolīən u məmə, nian kitah nətəmi kəmautol əhanəh təfagə tərəh, kəni Krīsto timīs o tah.

⁹ Tol lanəha, Uhgın təmōl itah kotəhruahru e nəhmtin e nira Krīsto iətəm təmāiu nian təmimīs o tah. Kəni mətəu-inu nati u in nīpəhriəniən, kitah kotəhrun vivi məmə Krīsto otosmiəgəh itah e niəməha mīne nalpīniən rəha Uhgın e naunun nian. ¹⁰ Nian kəmautol tikimīr kitah Uhgın, mətəu in təmōl itah kəhuva rəhn-niəli mīn mətəu-inu Nətīn təmimīs. Kəni mətəu-inu təmōl itah kəhuva rəhn-niəli mīn, nati kəti iətəm tapirəkīs inu məmə kitah kotəhrun vivi məmə Uhgın otosmiəgəh itah e nalpīniən mīne niəməha rəhan, mətəu-inu Krīsto tətəmiəgəh. ¹¹ Kəni nati kəti mīn, nīkitah tagiən məmə kəməhuva kətiəh kitah Uhgın e Iərməniḡ rəhatah Iesu Krīsto, iətəm Uhgın təmīuvi=pa itah lan kəhuva rəhn-niəli mīn.

Atəm təmīuvipa nimisiən, kəni Krīsto təmos nəmiəgəhiən

¹² Aupən agin, suah u Atəm, təmōl təfagə tərəh, kəni tol lanəha, iətəmi kətiəh əmə u təmos təfagə

tərah muva e nəhue niŋtəni. Kəni təfagə tərah təmələs nīmisiən muva ikin. Kəni tol lanəha, nətəmimi rəfin okotəkeikei mohmis mətəu-inu ilah rəfin kautol təfagə tərah. ¹³ Nipəhriənian, nətəmimi kəmotol təfagə tərah uərisig Uhgın təmanəfa Lou. Uhgın in təməsakiliən rəhalah nolian məmə tərah, kəni məsətei rəkis-pəniən məmə rəhalah kəti təfagə, mətəu-inu e nian əha lou tikə əhanəh məmə okotatgəhli. ¹⁴ Mətəu nati əpnapin Uhgın təməsətei rəkisiən təfagə tərah min rəhalah, nətəmimi nətəm kəutatig e nian rəha Atəm mətəuarus=pa Mosis, ilah rəfin kəmoimis. Əuəh, nati əpnapin nətəmi min əha kəməsotolien təfagə tərah təhmen e təfagə tərah rəha Atəm iətəm təməhti nəghatien pəhriən rəha Uhgın, mətəu ilah rəfin kəmoimis.*

E nolien min nəuvein, Atəm in təhmen e Kristo iətəm təmuərisig lan, mətəu-inu nati nak iətəm Atəm təmol, tatuvən o nətəmimi rəfin, təhmen=pən əmə məmə nati nak Kristo təmol tatuvən o nətəmimi rəfin. ¹⁵ Mətəu nati nak Uhgın təməfa tol pisin agin e təfagə tərah rəha Atəm. Təfagə tərah rəha suah kətiəh əmə u, Atəm, təmiuvi=pa nīmisiən o nətəmimi tepət, kəni inu in nati asoli. Mətəu nati asoli tapirəkis, in nəuvirien asoli rəha Uhgın iətəm in təmean pik kəm nīmənin nətəmimi tepət lan o nafəlien təfagə tərah rəhalah, kəni nati əha təmuva e nəuvirien rəha iətəmi kətiəh əmə u, Iesu Kristo.

¹⁶ İəkəni min məmə, nəuvirien asoli rəha Uhgın

5:12 Jen 3:6; Rom 6:23 **5:13** Rom 4:15 * **5:14** Təfagə rəha Atəm in nəhtien nəghatien əhruahru pəhriən rəha Uhgın. Uərisig, nətəmimi kautol təfagə tərah, mətəu Uhgın təməsəghati əhruahruian kəm lah təhmen e Atəm. **5:14** Jen 3

iätəm in tәмәtuati lan kәм nätәмimi, in tol pisin agin e nәua tәfagә tәrah rәha iätәmi kәtiәh әmә әha. Suah u tәmol tәfagә tәrah kәtiәh әmә, kәni Uhgин tәmakil muh mälәhu nәghatiән lan mәмә nätәмimi rәfin otәkeikei motos nalpiniән o rәhalah tәfagә tәrah min. Mәtәu uәrisig, nati әpnapin nätәмimi tepәt kәmautol tәfagә tәrah tepәt, aupән muvән mәtәuarus rәueiu, kәni Uhgин tәmәfa nati tәuvir agin kәм tah, kәni tәmol mәмә kitah kotәhruahru e nәhmtin, kәni rәhatah nalpiniән tikә. ¹⁷ Nipәhriәniән mәмә tәfagә tәrah rәha iätәmi kәtiәh әmә, Atәм, tәmol nimisiән tәtarmәnig e nätәмimi rәfin, kәni inu nati asoli. Mәtәu nati asoli kәti min tapirәkis mәмә, nati iätәmi kәtiәh әmә tәmol, inu Iesu Krišto. Nätәмimi rәfin nätәм kautos nәuviriән rәha Uhgин iätәм in tәмәtuati әpnapin әmә lan kәм lah, kәni motәhatәtә mәмә Uhgин tatol ilah kәutәhruahru e nәhmtin, ilah okotos nәmiәgәhiән itulin. Kәni ilah Krišto, okotarmәnig e natimnati rәfin.

¹⁸ Әuәh, tәfagә tәrah kәtiәh әmә rәha Atәм tәmol mәмә Uhgин tәmakil muh mälәhu nәghatiән rәha nätәмimi rәfin mәмә okotәkeikei motos nalpiniән. Kәni e nolian әhmen-әhmen әmә, nati әhruahru kәtiәh әmә rәha Krišto tәmol suaru mәмә nätәмimi kotәhrun mәhuva motәhruahru e nәhmti Uhgин. Kәni nәhruahruiән әha, tatol mәмә nätәмimi rәfin kotәhrun nosiән nәmiәgәhiән itulin. ¹⁹ Nätәмimi tepәt kәmәhuva nol tәfagә tәrah min mәtәu-inu iätәmi әha Atәм *tәmәhti* nәuia Uhgин. Mәtәu nätәмimi tepәt okәhuva motәhruahru e nәhmti Uhgин mәtәu-inu iätәmi

kəti m̄in, Kristo, *təmol* nəuia Uhḡin.

²⁰ Uhḡin təməfa Lou məmə təfagə tərəh otuva mol iahgin, kəni məmə nətəmimi okotəhrun nolian tərəh m̄in rəhalah. Mətəu nian təfagə tərəh təmuva mol iahgin, nəuviriən iətəm Uhḡin təmətuati əpnapin əmə lan təmuva iahgin təhm̄in m̄in mapirəkis, ²¹ məmə nəuviriən otəri mapirəkis təfagə tərəh m̄in. Təfagə tərəh təmətarmənig e nətəmimi rəfin matiuvipə nimisiən e lah. Mətəu rəueiu nəuviriən iətəm Uhḡin təmətuati lan kəm tah otarmənig, kəni nəuviriən əha otol məmə nətəmimi okotəhruahru e nəhmti Uhḡin, kəni motos nəmiəgəhiən itulin e Iesu Kristo rəhatah lərmənig.

6

Nəsanəniən rəha təfagə tərəh ko təsəlis-ərainiən itah

¹ ?Kəni tol lanəha o nati əha, kitah okotəhrəni? Nətəmimi nəuvein okotəni məmə, “Təuvir məmə okotəkeikei əmə e nolian təfagə tərəh mətəu-inu Uhḡin otəfa rəhan nəuviriən tepət m̄in kəm tah lan.” ?Mətəu kitah okotəni nəghatiən təhmen e nati u? * ² !Kəpə, təsəhruahruian! Nian təfagə tərəh tətalkut məmə otiuvipən itah tərəh ikin, kəni nikitah təkeikei məhti məmə, təhmen əmə məmə kəmohmis rəkis lan e təfagə tərəh, kəni

5:19 Aes 53:11 **5:21** Rom 6:23 * **6:1** Inu in nati asoli kəti u nətəm Isrel kəsotolkeikeian e nəghatiən rəha Pol. In tətəni məmə Uhḡin in tatosmiəgəh iətəmimi e nolkeikeian rəhan, mətəu səniəmə e natimnati təuvir m̄in nətəmimi kautol. Ilah kəutəni məmə nəmə tol lanəha, kəni nətəmimi okotol əpnapin əmə təfagə tərəh m̄in! Konu, ilah kəutəni məmə nətəligiən rəha Pol təsəhruahruian.

ko kəsotolien nəuian rəueiu. ³ Nəkotəhrun uə kəpə məmə, kəmol bəptais e tah, kəni bəptais əha tətəgətun məmə kitah kəməhuva kətiah kitah Krīsto. Kəni nian Krīsto təmimīs, təhmen əmə məmə kitah kəmoħmīs kitah min, u nipətīn tēni məmə nəmiəgəhiən rəhatah e nolien təfagə tərah, in təmimīs. ⁴ Tol lanəha, nian kəmol bəptais e tah, in təhmen məmə kəmoħmīs, kəni kītənim itah kitah Krīsto. Kəni Uħgin Tatə təmosmiəgəħ Krīsto e nīmisiən e nəsanəniən asoli rəhan. Kəni təhmen-əħmen əmə məmə Krīsto təmiəgəħ mīn, kitah kotəhrun nitəu-pəniən suaru rəha nəmiəgəhiən vi.

⁵ Tol lanəha mətəu-inu, kəməhuva kətiah kitah min e nīmisiən rəhan, kəni okəhuva mīn kətiah kitah min e nolien iətəm Uħgin təmosmiəgəħ in lan e nīmisiən. ⁶ Kitah kotəhrun məmə nian kəməhti=pən Krīsto e niği kəməluau, kəməhti=pən ilah rəhatah nəmiəgəhiən rəha nolien əuas mīn məmə, otərəkīn nolien əuas rəhatah iətəm tolkeikei pik təfagə tərah, rəhatah nəmiəgəhiən rəha nolien əuas əha təmimīs. Kəni təmol məmə təfagə tərah otəsarməniğ mīniən e tah, ⁷ mətəu-inu iətəmimi iətəm təmimīs, nəsanəniən rəha təfagə tərah təsarməniğ mīniən lan.

⁸ Mətəu-inu kəmoħmīs kitah Krīsto, kəni tol lanəha, kotəhatətə məmə okotəmiəgəħ kitah min rəueiu, mīne nian iətəm təpanuva. ⁹ Kotəhatətə lanəha mətəu-inu kotəhrun məmə Uħgin təmosmiəgəħ Krīsto e nīmisiən, kəni tol lanəha ko təsīmīs mīniən. Nīmisiən təsarməniğ mīniən lan. ¹⁰ In təmimīs mau kətiah əmə, kəni e nīmisiən rəhan təmos rəkīs nəsanəniən rəfin

rəha təfagə tərəh. Mətəu tətəmiəgəh rəueiu, kəni e nəmiəgəhiən rəhan, in tətəmiəgəh məmə otəfəri nərgi Uhgīn.

¹¹ Kəni e noliən əhmen əmə əha, nikitəmah təkēkei məhti itəmah məmə nəmohmis e təfagə tərəh. Təfagə tərəh, rəhan nəsanəniən tikə o niuvi-pəniən itəmah. Mətəu e nəmiəgəhiən rəhatəmah əha rəueiu, nikitəmah təkēkei məhti itəmah məmə nəutəmiəgəh e Uhgīn mine noliən vi mətəu-inu nəmautol kətiəh itəmah Kristo Iesu, kəni noliən vi əha otləfəri nərgi Uhgīn.

¹² Tol lanəha, sotegəhaniən məmə təfagə tərəh tətərməniğ e ni-pətītəmah u nautos rəueiu iətəm otəpanimis nian kəti. Sotegəhaniən məmə onautol nəuia nətəliğiən tərəh rəha ni-pətītəmah. ¹³ Kəni sotegəhan minian e ni-pətītəmah min məmə nautol təfagə tərəh lan. Mətəu otegəhan=pən e nəmiəgəhiən rəhatəmah rəfin kəm Uhgīn, mətəu-inu itəmah nətəmini nətəm Uhgīn tətəmkirəkis itəmah e nimisiən məmki=pən itəmah e nəmiəgəhiən. Kəni otegəhan e ni-pətītəmah min məmə okotol noliən min iətəm kotəhruahru e nəhmti Uhgīn. ¹⁴ Tol lanəha mətəu-inu, təfagə tərəh otəsərməniğiən e təmah mətəu-inu, nəsoatig ahgəliən Lou iətəm təsasiruiən e təmah məmə nəsoholiən təfagə tərəh. Mətəu nəutatig ahgəl nəuviriən iətəm Uhgīn tətətuati lan kəm təmah, kəni e nəuviriən əha, in otasiru e təmah məmə nəsoholiən təfagə tərəh.

Iol əhruin min rəha noliən əhruahru

15 ? Kəni rəueiu iətəni mīn məmə, kitah okotəhrəni? Nəmə iətəmi kəti otəni məmə, pəh okotol təfagə tərāh mətəu-inu, Lou təsarməniḡiən e tah, mətəu nəuviriən əmə rəha Uhgīn iətəm tətətuati lan kəm tah tətarməniḡ e tah. !Kəpə, təsəhruahruian!† 16 Nəkotəhrun uə kəpə məmə, nian nəutegəhan=pən e təmāh kəm iətəmi kəti məmə nautol nəuian, kəni itəmāh rəhan nol əhruin mīn, kəni itəmāh nol əhruin mīn rəha iətəmi u nautol nəuian. Suaru keiu o nitəu-pəniən. E suaru kəti, nəutəhuva motəhmen e nol əhruin mīn rəha təfagə tərāh, kəni suaru u tatuvən o nīmisiən. Kəni e suaru kəti mīn, nəutəhuva motəhmen e nol əhruin mīn rəha nolien nəuia Uhgīn, kəni suaru u tatuvən o nəhruahruian e nəhmti Uhgīn.

17 Kitah kəutəni-vivi Uhgīn məmə nati əpnapin aupən nəmautol motəhmen e nol əhruin mīn rəha təfagə tərāh, mətəu uərisiḡ, nəmotəuhlin itəmāh məmə onəkotol e nikitəmāh rəfin nəḡətuniən iətəm iəmətəḡətun itəmāh lan. 18 Uhgīn təmitis itəmāh e təfagə tərāh, kəni təfagə tərāh, rəhan nəsanəniən tikə o narməniḡiən e təmāh. Kəni nəməhuva motəhmen e nol əhruin mīn rəha nolien mīn iətəm kotəhruahru e nəhmti Uhgīn.

19 Iətəḡhati e nətəliḡiən mīn iətəm nətəmimi kotəhrun, inu iol əhruin mīne iətəmi asoli, mətəu-inu nətəliḡiən rəhatəmāh təsəhmenian o nəhruian natimnati rəha Uhgīn. Aupən ikin, nəmotegəhan e nipətītəmāh məmə ilah iol əhruin rəha nolien mīn iətəm tatol naulisiən əmə, mīne iol əhruin rəha nərahian iətəm tətəri tepət. Mətəu rəueiu otegəhan=pən e lah məmə ilah iol əhruin

† 6:15 Afin-to e futnot e Rom 6:1. 6:16 Jon 8:34; 2Pitə 2:19

rəha nolian iətəm kotəhruahru, kəni nəkəhuva nətəmimi nətəm Uhg̃in təmələhu kalin rəkis məmə rəhan min.

²⁰ Nian itəmah nəmautol iol əhruiŋ rəha təfagə tərāh, nolian iətəm təhruahru e nəhmti Uhg̃in təsarməniġiən e təmah. ²¹ ? Nəuan nəuviriən nak nəmotos e nəmiəġəhiən rəhatəmah e nolian tərāh min iətəm nəutaulis ohni əha rəueiu? ! Nəuan nolian tərāh min əha, in nimisiən əmə! ²² Mətəu rəueiu, Uhg̃in təmitis itəmah e təfagə tərāh, kəni nəməhuva iol əhruiŋ min rəhan, kəni nəuan nəuviriən iətəm nəutəhli, tatit itəmah məmə nəkəhuva nətəmimi rəha Uhg̃in e nikitəmah rəfin. Kəni uərisiġ lan, onautos nəmiəġəhiən itulin. ²³ Tol lanəha, mətəu-inu nətəouiən rəha təfagə tərāh in nimisiən, mətəu neaniən rəha Uhg̃in in nəmiəġəhiən itulin e Kristo Iesu rəhatah İərməniġ, kəni Uhg̃in tətəan ərəfin nəmiəġəhiən itulin u e nikiŋ aġiən.

7

Lou təsarməniġiən e tah

¹ Piak min mine nəuviniġ min. Itəmah nəkotəhruiŋ nolian rəha lou. Lou min kəutarməniġ e nətəmimi nian ilah kəutəmiəġəh əmə. ² Təhmen e nati u. Nəmə pətan kəti iətəm təmol marit, lou tətəni məmə in rəhan əmə əha iərman nian in tətəmiəġəh. Mətəu nəmə iərman əha timis, kəni lou rəha marit təsaskəlim miniən pətan əha, kəni in təhruiŋ nitəu=pən miniən iərman piŋin kəti. ³ Mətəu nəmə in tatitəu=pən iərman piŋin kəti nian rəhan iərman tətəmiəġəh əhanəh, kətəni məmə in

tətərəkīn rəhan iərman. Mətəu nəmə rəhan iərman təmimis, lou əha rəha marit təsaskəlīm minian pətan əha, kəni nati əpnarīn tatitəu=pən iərman pišin, in təsərəkīnīan rəhan iərman aupən.

⁴ Piak mīn mīne nəuvīnik mīn. E noliən əhmen-əhmen əmə, mətəu-inu ninotol kətiəh itəmah Krīsto, təhmen əmə məmə itəmah nəmohmīs itəmah mīn e nīgi kəməluau. Kəni mətəu-inu nəmohmīs, Lou rəha Mosis təsaskəlīm minian itəmah əha rəueiu. Uhgīn təmitīs itəmah o nitəu-pəniən əhruahru natimnati rəfin aɡīn e Lou məmə Uhgīn otosmiəgəh itəmah. Kəni itəmah nəkotəhmen=pən əmə e pətan kəti iətəm rəhan iərman in təmimis, kəni rəueiu in təsoliən marit, kəni in təhrun nitəu-pəniən iərman pišin. Rəhatəmah iərman aupən, in Lou. Mətəu rəueiu, itəmah nəutohtəu=pən iətəmi pišin u Krīsto, iətəm Uhgīn təmosmiəgəh e nīmisiən. Kəni nəutohtəu=pən in məmə nəkotəuə nəuan təuvīr, iətəm in noliən təuvīr mīn iətəm kəutisiai Uhgīn.

⁵ Nian nətəligiən tərəh rəha iətəmimi* tətarməniɡ e tah, nətəligiən tərəh mīn rəhatah kəutiuvī=pən itah məmə okotol noliən tərəh mīn e nīpətītah. Kəni nian Lou tətəni məmə okəsotoliən noliən tərəh mīn əha, tol məmə nikitah tətəhti pik noliən tərəh mīn, kəni kəutolkeikei mautil təhmīn noliən tərəh mīn. Tol lanəha, kəmotol təfagə tərəh tēpət. Kəni nəua təfagə tərəh mīn əha, in nīmisiən

7:4 Rom 6:2,11 * **7:5** Nətəmimi rəfin kəutol təfagə tərəh mətəu-inu nətəligiən tərəh rəha iətəmimi tətətiɡ e tah rəfin. Nətəligiən tərəh əha tatiuvī=pən itah məmə kəutol təfagə tərəh. Rəhatah nəsanəniən tikə məmə okəsotoliən təfagə tərəh motol noliən təuvīr. Uhgīn əmə təhrun nəfaiən nətəligiən vi kəm tah.

əmə. ⁶ Mətəu rəueiu, kitah kəsotohtəu=pən minian Lou rəha Mosis məmə okotos nəmiəgəhian itulin, mətəu-inu təhmen əmə məmə kitah kəmoħmīs e Lou əha. Kəni tol lanəha, Lou təsarməniġian e tah u rəueiu. Kəni rəueiu, kitah iol əhruiñ min rəha Uħġin, mətəu kəsotohtəu-pəniən suaru əuas o niṯəu-pəniən Lou iətəm in nati kəti əmə iətəm kəməṯei rəkis, mətəu kəutohtəu=pən suaru vi rəha Narmin Rəha Uħġin.

Lou tatol məmə nətəmimi kautol təfagə tərah

⁷ ? Kəni ko, kitah okotəhrəni? ? Lou in nati tərah mətəu-inu tatol məmə kitah kautol təfagə tərah? !Kəpə, təsəhruahruian! Mətəu pəhriən, iəu iəkəhrun əmə məmə təfagə tərah təhro lanu mətəu-inu Lou tətəġətun iəu lan. Nəmə Lou in təməsəniən məmə iəsoliən noliən rəha nolkeikeian nati kəti rəha iətəmi pišin, kəni ko iəsəhrunian noliən əha məmə təhro lanu.† ⁸ Mətəu təfagə tərah təmaskəlim nəġhatian rəha Lou, mol rəhan lan ioluək, kəni təmol məmə noliən rəha nolkeikeian nati kəti rəha iətəmi pišin təmuva tepət e nikik. Mətəu nəmə Lou təmikə, kəni təfagə tərah rəhan nəsanəniən təmikə lanəha, təhmen məmə təmimis.

⁹ Aupən ikin, nian iəmətəruuru əhanəh Lou, nikik təsəhtian təfagə tərah rəhak, iəmətatig vivi əmə. Mətəu nian iəməhrun məmə Lou əha ikin, kəni nəsanəniən rəha təfagə tərah təmuva məmiəgəh məskasik, kəni inəhrun məmə inimis rəkis, inəha iəu isəu o Uħġin. ¹⁰ Kəni iəmeruh məmə Lou əha iətəm təmuva məmə otol iətəmimi

7:6 Rom 8:2; 6:4 † **7:7** E nəġhatian min rəha fes 7:7-25, nian Pol tətəni “iəu,” mətəu niṯəti nəġhatian u məmə in tətəġhati e nətəmimi rəfin. **7:7** Eks 20:17; Dut 5:21; Jen 3

təmiəgəh, mətəu nɪpəhriənɪən təmiuvi=pa əmə nɪmisiən. ¹¹ Tol lanəha mətəu-inu, təfagə tərəh təmaskəlɪm nəghatɪən rəha Lou, mol rəhan lan ioluək, kəni təmeiuə lak. Nɪkɪk təməhti məmə nəmə iəmkut o nɪtəu-pəniən Lou rəha Mosis, kəni iəkos nəmiəgəhiən itulɪn. Mətəu inəruru noliən, kəni e nəghatɪən rəha Lou, iəkəkeiki mɪmɪs o təfagə tərəh mɪn rəhak. ¹² Tol lanko, iəməgətun məmə Lou tasim təmsipən e Uhgɪn, kəni nəghatɪən mɪn rəha Lou kəmotcipən e Uhgɪn motasim, motəhruahru, motəuvɪr motasiru e nətəmimi.

¹³ Kəni nəmə təhro iətəmi kəti otəni məmə, “? Təhro lanu məmə Lou in nati təuvɪr kəti, mətəu təmol məmə iəmɪmɪs, inəha iəu isəu o Uhgɪn?” ! Mətəu kəpə, təsəhruahruɪən! Nian iəməhrun nəghatɪən rəha Lou iətəm in təuvɪr, nɪkɪk təmuvən o noliən təfagə tərəh, kəni iəu iəmol təfagə tərəh iətəm nəuan in nɪmisiən. Tol lanəha, təfagə tərəh təmol məmə iəkɪmɪs. Kəni rəueiu iəkəhrun məmə noliən tərəh mɪn rəhak, ilah təfagə tərəh pəhriən. Kəni nian iəmeruh nəghatɪən rəha Lou, inəhrun məmə təfagə tərəh in nati tərəh aɟɪn.

¹⁴ Kitah kotəhrun məmə Lou təmsipən e Uhgɪn. Mətəu iəu, iəu iətəmimi əmə. Kəni kətuati lak məmə iəu iol əhruin kəti, kəni təfagə tərəh in rəhak iətəmi asoli. ¹⁵ Nian mɪn nəuvein, iəsəhruniən natimnati iətəm iatol, mətəu-inu nati təuvɪr mɪn iətəm iəkolkeiki məmə iəkol, iəsoliən, mətəu iatol əmə nati iətəm iəsolkəikeiən. ¹⁶ Iəkəhrun vivi məmə təfagə tərəh iətəm iatol in nati tərəh, kəni iəsolkəikeiən məmə iəkol. Kəni nian iətətəu tərəh

7:10 Luk 10:28; Lev 18:5; Sam 19:7-10; Esik 20:11; Rom 10:5

7:11 Jen 3:13 **7:12** 1Tim 1:8 **7:15** Kəl 5:17

e nīkik o təfagə tərāh u, in nām̄tətian kəti māmə Lou tatol rəhan uək, kəni Lou in nati təuvir kəti. ¹⁷ Tol lanəha, səniəmə iəu iətəm iatol təfagə tərāh mīn, mətəu nolian rəha təfagə tərāh iətəm tətatiḡ e rəhak nətəliḡian nian rəfin, tatol māmə iəkol nolian tərāh mīn. ¹⁸ Iəkəhrun māmə nətəliḡian tərāh rəhak otəsegəhanian māmə iəkol nati təuvir kəti. Iəkəhrun in nīpəhriənian mətəu-inu iəkolkeikei māmə iəkol nati iətəm təuvir, mətəu ko iəsolian. ¹⁹ Nati nak iatol səniəmə in nati təuvir iətəm iəkolkeikei māmə iəkol, mətəu iatol əmə təfagə tərāh iətəm iəsolkeikeian māmə iəkol. ²⁰ Kəni nāmə iəkol nati nak iətəm iəsolkeikeian māmə iəkol, səniəmə iəu pəhriən u iatol, mətəu təfagə tərāh iətəm tətatiḡ lak tatol.

²¹ Tol lanəha, iateruh māmə nolian kəti tatol uək e nəmiəḡəhian rəhak nian rəfin. Nolian əha tol lanəha māmə, nian iəkolkeikei māmə iəkol nati təuvir, mətəu təfagə tərāh uəha iuəkir ohniəu tatiuvi=pən iəu e təfagə tərāh. ²² E nīkik rəfin, iəkolkeikei Lou rəha Uhgīn, ²³ mətəu iateruh mīn lou kəti mīn iətəm tatol uək e nəmiəḡəhian rəhak iətəm tətəluagīn ilau rəhak nəhrunian, məlis iəu, matol māmə iəu iol əhrui rəha təfagə tərāh iətəm tatol uək e rəhak nəmiəḡəhian. ²⁴ !Kəsi, iətətəu tərāh pīk aḡin! Nīpətīk tolkeikei māmə iəkol təfagə tərāh. !Əui! ?Kəmə pəh otītis iəu e nolkeikeian tərāh mīn əha iətəm tatit iəu e nīmisiən mol iəu iətatiḡ isəu o Uhgīn? ²⁵ !Pəh kotəni-vivi Uhgīn. Iesu Krīsto rəhatah lərmənig in otol!

Kəni tol lanəha, nəmiəḡəhian rəhak tol mīn lanu māmə, iəu iol əhrui rəha Lou rəha Uhgīn e rəhak

nətəligiən vi, mətəu e nətəligiən tərəh rəhak, iəu iol əhruiŋ rəha lou rəha təfagə tərəh.

8

Noliən rəha nitəu-pəniən Narmin Rəha Uhg̃in

¹ Kəni nəua nəghatiən rəfin m̃in əha tol m̃in lanu lan, məmə Uhg̃in tətəni məmə kitah kotəhruahru e nəhmtin mətəu-inu kəutəhatətə e nati iətəm Krīsto təmōl o tah. Kəni tol lanəha, Uhg̃in ko təsuhian, kəni məsələhuiən nəghatiən məsoliən nalp̃iniən kəti rəha nətəmimi m̃in u kəməhuva kətiəh ilah Krīsto Iesu, ² mətəu-inu nəsanəniən rəha Narmin, iətəm tətəfa nəmiəgəhiən vi kəm tah e Krīsto Iesu, in təmītis itah e nəsanəniən rəha təfagə tərəh m̃ine ñimisiən. ³ Lou təruru ñitisiən lanəha itah, mōl itah kotəhruahru e nəhmti Uhg̃in mətəu-inu, kitah nətəmimi əmə, kəni rəhatah nəsanəniən tikə o noliən nati iətəm Lou tətəni. !Mətəu nati iətəm Lou təruru noliən, Uhg̃in təmōl! Inu, təmahli=pa Nət̃in əhruahru kəni təmuva iətəmimi məhmen e tah.

Kəni Uhg̃in təmakil muh mələhu nəghatiən mōl nalp̃iniən o təfagə tərəh iətəm kitah nətəmimi rəfin kautol. In təmōl lanəha nian təmōl Nət̃in təmuva sakrifais o təfagə tərəh m̃in rəfin rəhatah. ⁴ Uhg̃in təmōl lanəha məmə, nəghatiən əhruahru m̃in rəha Lou okəhuva motol ñipəhriəniən e nəmiəgəhiən rəhatah iətəm kəsotohtəu-pəniən suaru rəha nətəligiən tərəh rəha iətəmimi, mətəu kəutohtəu=pən suaru iətəm Narmin Rəha Uhg̃in tətəgətun itah lan.

7:25 1Kor 15:57 **8:3** Hip 4:15 **8:3** Uək 13:37-39; Hip 2:14;
7:18; 10:1-2; Fil 2:7 **8:4** Kəl 5:16,25

5 Nətəmimi nətəm kautohtəu=pən nətəligiən tərəh rəha iətəmimi, nətəligiən rəhalah tatuvən əmə o nati iətəm nətəligiən tərəh rəhalah tolkeikei nian rəfin. Mətəu nətəmimi nətəm kautohtəu=pən nolian iətəm Narmın Rəha Uhgın tolkeikei, nətəligiən rəhalah tatuvən əmə o nati iətəm Narmın Rəha Uhgın tolkeikei. 6 Nəmə nətəligiən tərəh rəha iətəmimi in tətarməniġ lan, kəni iətəmi əha tatitəu=pən əmə suaru rəha nımisiən. Mətəu nəmə Narmın Rəha Uhgın tətarməniġ e rəhan nətəligiən, kəni iətəmi əha tatitəu=pən suaru rəha nəmiəgəhiən mine nəməlinuiən. 7 Tol lanəha mətəu-inu, nətəligiən tərəh rəha iətəmimi, tatol tikimir ilau Uhgın, mətəu-inu təsitəu-pəniən lou min rəha Uhgın, kəni in təruru aġin nitəu-pəniən. 8 Nətəmimi nətəm kəutohtəu=pən nətəligiən tərəh rəha iətəmimi, ko kəsotolian niki Uhgın tagiən.

9 Mətəu itəmah nəsohtəu-pəniən nətəligiən tərəh rəha iətəmimi. Nipəhriəniən məmə Narmın Rəha Uhgın tətatiġ e təmah, kəni nəutohtəu=pən nolian iətəm Narmın Rəha Uhgın tolkeikei. Iətəmimi iətəm Narmın Rəha Kristo təsatiġiən lan, in səniəmə iətəmimi rəha Kristo. 10 Mətəu Kristo tətatiġ e təmah. Kəni nati əpnəpın nipətītəmah otəkeikei mimis o təfəgə tərəh, mətəu narmitəmah tətəmiəgəh mətəu-inu itəmah nəkotəhruahru e nəhmti Uhgın. 11 Narmın Rəha Uhgın tətatiġ e təmah, inu Narmın Rəha Uhgın u iətəm təmol Kristo Iesu təmiəgəh min e nımisiən. Nipəhriəniən, nipətītəmah otimis nian kəti. Mətəu e Narmın Rəhan, Uhgın otəfinə min nəmiəgəhiən e

nipətitəmah.

¹² Piak min mine nəuvinik min. Mətəu e natimnati min əha, kitah kotəkeikei motatig motohtəu=pən nati iətəm Uhgın tolkeikei, mətəu kəsotatigian motohtəu=pən nati iətəm nətəligian tərəh rəha iətəmimi tolkeikei məmə otol, ¹³ mətəu-inu nəmə nəkotatig motohtəu=pən nati iətəm nətəligian tərəh rəha iətəmimi tolkeikei, nəkotəkeikei mohmis. Mətəu nəmə e Narmın Rəha Uhgın nəkotuhamu nolian rəha iətəmimi, kəni onəkotəmiəgəh, ¹⁴ mətəu-inu nətəmimi rəfin nətəm Narmın Rəha Uhgın tatit ilah, ilah nenəti Uhgın min.

¹⁵ Itəmah nəkotəhrun məmə inu in nipəhriənian mətəu-inu Uhgın təməfinə Narmın Rəhan kəm təmah, kəni Narmın təsolian itəmah nəkotəgin min e Uhgın, təhmen e iol əhruin nati kəti tətəgin e rəhan iətəmi asoli. Kəpə, mətəu Narmın rəhan təmol məmə Uhgın təməhli itəmah. Kəni Narmın tatol məmə kitah kotəhrun nəniən kəm Uhgın məmə, “! Ik rəhatimah tatə!” ¹⁶ Kəni Narmın aru Rəha Uhgın tətəni kəm narmitəmah məmə kitah nenəti Uhgın min. ¹⁷ Kəni mətəu-inu kitah nenətin min, kitah okotos natimnati təuvir min iətəm Uhgın təmələhu kalin məmə rəhatah. Kəni kitah Krīsto okotos natimnati min əha. Kitah kotəhrun məmə inu nipəhriənian mətəu-inu kitah kautətəu nahməian kitah min, kəni ko kotəhrun məmə Uhgın otəfa nisialian kəm tah təhmen e iətəm otol e Krīsto.

Nepətian əhagəhag

rəha Uhgîn iatəm tətuvə

¹⁸ Iəkəhrun məmə nahməiən iatəm kəutatig lan u rəueiu, okoteruh məmə ilah nati əpnəpən əmə nian Uhgîn otol əpu nepətian əhagəhag rəhan kəm tah. ¹⁹ Nipəhriənien, natimnati rəfin iatəm Uhgîn təmol, inu niftəni mine natimnati iatəm kauteviə lan, mine neai, mine nati miəgəh min, ilah kəutəhtahnin motolkeikei pik məmə okoteruh nian iatəm Uhgîn otol pətigəm məmə nenətin min u nipəh min.

²⁰ Kəutəsəl=pən lanəha mətəu-inu Uhgîn təmol məmə natimnati rəfin iatəm in təmol, ilah kəutatig e nəhlmi nərahien, motəruru nolien uək təuvir min iatəm rəhalah aupən ikin. Ilah kəsotolkeikeien lanəha, mətəu in Uhgîn iatəm təmol lanəha e lah. Kəni in təmolkeikei məmə ilah okotələhu=pən rəhalah nuhuinien lan, ²¹ məmə in otitis ilah e nəmnəmition mine nimisien iatəm ilah kəutatig pəhrien lan. Kəni in otitis ilah lanəha məmə in təhrun nəfəniən nepətian əhagəhag kətiəh əmə kəm lah iatəm otəfən kəm nenətin min.

²² Kitah kotəhrun məmə aupən aɡin mətəuərus=pa əha rəueiu, natimnati rəfin iatəm Uhgîn təmol, kəutasək təhmen e pətan kəti iatəm tətətəu nahməiən məmə otələs nətin. ²³ Kəni səniəmə natimnati min əmə iatəm Uhgîn təmol, ilah kəutasək lanəha. Mətəu kitah min kəutasək lanəha, nati əpnəpən məmə Uhgîn təməfa rəkis nati təuvir kəm tah, u Narmin Rəhan. Kəni Narmin in nəuəvetin rəha natimnati təuvir aɡin min iatəm Uhgîn otəpanəfa nian kəti. Kəni rəueiu kəutəhtahnin e nian əhruahru məmə Uhgîn

otegəhan=pa ərəfin kəm tah natimnati iətəm təməhli itah ohni. Kəni in otitīs nīpətītah əuas mīn, məfa in vi mīn. ²⁴ Təmətəuəin e nian Uhgīn təmosmiəgəh itah, kitah kəutələhu=pən əskasik rəhatah nuhuiniən e natimnati mīn əha. Pəhriən, kitah kəsotos əhanəhiən natimnati mīn u. Nəmə kinotos rəkis, kəni kəsotuhuiniən ohni. ²⁵ Mətəu kəutələhu=pən rəhalah nuhuiniən e nati kəti iətəm kəsotos əhanəhiən, kəni motol rəhalah nətəligiən təfəməh məutəhtahnin mautəhtul əskasik.

²⁶ Kəni təhmen məmə noliən rəha nuhuiniən əha tətəsiru e tah, Narmīn Rəha Uhgīn tətəsiru e tah e rəhatah nəpəouiən, təhmen lanu məmə, kitah kotərru məmə nati nak kotəkeikei motəfaki ohni, mətəu Narmīn Rəha Uhgīn tətəni rəhatah lan nian kitah kəutehkimīs e noliən kəti iətəm nəghatiən tikə lan. ²⁷ Kəni Uhgīn iətəm in təhrun niki nətəmimi, in təhrun nati Narmīn Rəhan tətəni, mətəu-inu Narmīn Rəhan tətəfaki e nəfaki mīn tatitəu=pən nətəligiən rəha Uhgīn.

Nətəligiən rəha Uhgīn

²⁸ Kitah kotəhrun məmə, Uhgīn tatol məmə natimnati rəfin iətəm kəutəhuva, inko nati təuvir mīn mine natimnati tərāh mīn, ilah rəfin kəutəhuva o nasiruiən e tah nətəm kotolkeikei Uhgīn, inu kitah nətəmimi nətəm in təmauīn e tah e nətəligiən rəhan. ²⁹ Tol lanəha mətəu-inu, aupən aupən agīn, Uhgīn tinitəpīn rəkis itah, kəni e nian əha, in təməni məmə noliən rəhatah otuva məhmen e Nətin məmə nətəmimi tepət okəhuva pian mīn mine nəuvīn mīn, kəni in ilis e tah rəfin. ³⁰ Kəni kitah u in

təmaupən məni məmə okəhuva rəhan, in təmauın e tah. Kəni kitah u nətəm təmauın e tah, in təmol itah kotəhruahru e nəhmtin. Kəni kitah u nətəm təmol itah kotəhruahru, in otəfəri məfən nisialən mine nepətiən əhagəhag rəhan kəm tah.

Nolkeikeiən asoli rəha Uhgın

³¹ Natimnati mın rəfin əha kəutəgətun itah məmə, Uhgın in tətəhtul=pa e tah, matol natimnati rəfin məmə ilah natimnati təuvir mın e nəmiəgəhiən rəhatah, kəni nati əpnarın əmə nəmə pəh tatol tikimir kəm tah. ³² In təməsəginian o Nətin əhruahru məmə otimis o tah rəfin, mətəu in təmegəhan əmə lan. Kəni nəmə in təməfa Nətin kəm tah, kəni nati əkəku əmə məmə in otean itah e natimnati mın rəfin. ³³ ?Pəh təhrun nətu=pa mın nəghatiən kəti məmə kitah kəmotol tərəh? İətəmi kəti tikə, mətəu-inu, in Uhgın iətəm təmol itah kotəhruahru, kitah nətəm in təmitəpın. ³⁴ ? Kəni pəh təhrun nələhuiən nəghatiən məmə kitah kotəkeikei motos nalpiniən? İətəmi kəti tikə, mətəu-inu Kristo İesu təmimis o tah, kəni nati kəti mın, Uhgın təmosmiəgəh in e nimisiən. Kəni rəueiu, in tətəharəg e nikali Uhgın maru, ikin ima nisialən mine nəsanəniən, mətəfaki kəm Uhgın o tah.

³⁵ ?Nak təhrun nələs rəkisiən itah e nolkeikeiən rəha Kristo o tah? ?Nərahian, uə nian iəkis mın, uə nərahian iətəm nətəmimi kautol kəm tah, uə nəumis, uə rəhatah nautə tikə, uə ikin tasilə ikin, uə nətəmimi nətəm kəutərəkin motohamu kitah? Kəpə. !Nati kəti tikə! ³⁶ Nəmiəgəhiən rəhatah təhmen e nati Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə,

“Uhgïn. Nian rəfin, nətəmimi kautolkeikei məmə okotohamu itimah o nərgəm. Itimah iəkotəhmen e sipsip mïn iətəm okohamu ilah.”

³⁷ Nipəhriənian, e natimnati mïn ərəfin əha, Kristo iətəm tolkeikei itah, tatol məmə kitah kotapirəkis agïn. ³⁸ Kəni iəkəhrun vivi agïn məmə nati kəti tikə agïn təhrun nos rəkisiən itah e nolkeikeiən rəha Uhgïn, inu nımisiən, uə nəmiəgəhiən, uə nagelo mïn, uə iərmis mïn, uə natimnati iətəm tətuvə əha rəueiu, uə natimnati iətəm otəpanuva, uə nəsanəniən mïn rəfin, ³⁹ uə natimnati əpəha ilis, uə natimnati ipai agïn, uə nati kəti e natimnati rəfin agïn iətəm kotatig, ko ilah rəfin kəsotəhruniən nos rəkisiən itah e nolkeikeiən rəha Uhgïn iətəm kautos e Iərməniğ rəhatah Kristo Iesu.

9

Pol təmolkeikei pik məmə nətəm Isrel okotəhatətə e Kristo

¹ Kəni rəueiu iəkolkeikei məmə iəkəghati e rəhak mïn nətəmimi u nətəm Isrel, məmə ilah tepət kəmotəpəh Kristo.

Iatəni pəhriən mətəu-inu itimlau Kristo kətiəh əmə, iəseiuəiən. Rəhak nətəligiən tətəni məmə nati u iətəni in nipəhriənian, kəni Narmïn Rəha Uhgïn tətəgəhan lan. ² Nikik təmītəgīt kəni mətəhmə pik o lah nian rəfin. ³ Nəmə iəu iəkəhrun nosiən nalpiniən mine niəməha rəha Uhgïn, kəni inu otasiru e nətənimak mïn məmə okotəhatətə e Kristo, kəni nikik tagiən əmə. Nipəhriənian, nikik tagiən nəmə Uhgïn otos rəkis iəu e Kristo iətəm

iakolkeikei pik, nāmə in otasiru e nətənimak min māmə okotəhatətə lan. Iəkəni nəghatiən u, “nətənimak min,” mətəu-inu e nipətin, ilah nətəm Isrel təhmen lak. ⁴ Ilah nətəm Isrel, kəni nati-mnati təuvir min u rəhalah: Uhgīn tāməhli ilah māmə nenətin min, kəni təmol əpu rəhan nepətiən əhagəhag kəm lah, kəni məfən min nəniəskasikiən min rəha nasiruiən,* kəni məfən min Lou kəm lah, mine nəfakiən əpəha e Nimə Rəha Uhgīn, mine nəniəskasikiən min. ⁵ Kəni tipilah min, ilah nətəmi asoli min rəha Uhgīn aupən, kəni e nipətin ikin, Krīsto təmsipən e lah, kəni in Uhgīn iətəm in ilis e natimnati rəfin, iətəm okotəni-vivi əmə kətan naunun tikə. Əuəh.†

Suaru iətəm Uhgīn tāmītəpīn nətəmimi lan

⁶ Nətəm Isrel kəməsotəhatətəiən e Krīsto, mətəu nolīən əha təməsoliən māmə nəghatiən rəha Uhgīn təmei.‡ Nətəmimi rəfin nətəm kəutəni māmə Jekəp in kəha tərəh rəhalah, ilah kəutəni māmə ilah nətəm Isrel§. Mətəu səniəmə ilah rəfin u iətəm Uhgīn tətəni māmə ilah nenətin min, nətəmimi pəhriən rəha Isrel. ⁷ Kəni e nolīən əha inəha, ilah nətəm kəmətsipən e Epraham, ilah səniəmə nətəmi

9:3 Eks 32:32 **9:4** Eks 16:10; 24:15-18; 33:12-23; 40:34-38

* **9:4** Nəniəskasikiən rəha nasiruiən nəuvein tol lanu lan: (Noa) Jen 9:8-17; (Epraham) Jen 12:2-4; 15:9-21; 17:1-27; (Isrel) Eks 19-24; (Finehas) Nam 25:10-13; (Tefit) 2Saml 7:5-16; (Isrel – in vi) Jer 31:31-34. † **9:5** Ikin min tepət e Niutestimīn, Pol tətəni-vivi Uhgīn nian təni māmə tətəuvin min nikin tətəhti in, təhmen e Rom 7:25; 8:31-39; 11:33-36. ‡ **9:6** Uhgīn təməniəskasik kəm Epraham, Aisək, mine Jekəp māmə namipin tərəh min rəhalahal okotos nəuviriən min rəha Uhgīn. Nəuviriən min əha kəməhuva pəhriən e Iesu Krīsto nian nətəmimi kəutəhatətə lan. § **9:6** Isrel in nərgin kəti min rəha Jekəp.

pəhriən rəha Epraham. Mətəu Uhgīn təmāni kəm Epraham məmə, “Namipim əhruahru otsipən e nira Aisək.” ⁸ Nipəti nati u məmə, ilah u kəmotcipən e Epraham səniəmə ilah rəfin nenəti Uhgīn min. Mətəu nenəti Uhgīn pəhriən, ilah nətəmimi nətəm kəmotair e nəniəskasikiən rəha Uhgīn. Kəni ilah u namipi Epraham pəhriən. ⁹ Tol lanəha mətəu-inu Uhgīn təmāni əskasik kəm Epraham lanu, “E nian əhruahru lanu e nu iətəm tətuvə, oiəkitalig=pa, kəni Serə tinələs rəkis nətīn kəti iərman.”

¹⁰ Mətəu nəghatiən təsoliən naunun u ikinu. Nəti Serə u Aisək təmit Rəpekə, kəni in təmələs mil-mil keiu. Rəhalau tatə u Aisək, kəha tərəh rəha nətəm Isrel. ¹¹ Mətəu nian mil-mil mil u kəməsuair əhanəhiən, kəni məsuol əhanəhiən nati kəti iətəm təuvir uə tərəh, Uhgīn təmāni=pən nəghatiən kəti kəm Rəpekə. Kəni nəghatiən u tətəgətun vivi məmə Uhgīn tətītəpin nətəmimi tətītəu=pən əmə rəhan nətəligiən, ¹² mətəu səniəmə kitah kəmotol nati təuvir kəti uə nati tərəh kəti. Uhgīn təmāni kəm Rəpekə məmə, “Nətīm iətəmi asoli, otol əhruin kəm nətīm in əkəku lan.” ¹³ Kəni inu tətītəu=pən əmə nəghatiən e Nauəuə Rəha Uhgīn iətəm tətəni məmə, “Təmitəpin Jekəp, mətəu iəməpəh Iso.”*

¹⁴ ? Okotəhrəni əha rəueiu? ? Okotəni məmə nolīən rəha Uhgīn təsəhruahruin? ! Kəpə! Kotəhrun məmə in tatol təhruahru. ¹⁵ Uhgīn təmāni kəm Mosis məmə,

9:7 Jen 21:12 **9:8** Kəl 4:23 **9:9** Jen 18:14 **9:12** Jen 25:23

* **9:13** Nəghatiən əhruahru rəha Kris tətəni məmə, “Imolkeikei Jekəp, mətəu iəməməki e Iso.” Mətəu nipətin məmə Uhgīn tətītəpin Jekəp məmə in otol rəha nəniəskasikiən lan. **9:13** Mal 1:2-3

“Iəu pişin əmə iəkitəpin nətəmimi nətəm oiəkasək əhruin ilah,

kəni iəu pişin əmə iəkitəpin nətəmimi nətəm oiəkol nəuviriən kəm lah.”

¹⁶ Kəni tol lanəha, kitah kəsotosiən nəniəskasikiən rəha Uhgın o nati kəti iətəm kautol, təhmen məmə kautolkeikei pik in, uə təhmen məmə kitah kautol uək ohni, kəpə. Kautos əmə e nasəkəhruiən rəha Uhgın. ¹⁷ E Nauəuə Rəha Uhgın, in tətəni kəm Fero, kig rəha Ijip məmə, “Iəmləfəri ik o nati kətiəh əmə məmə nətəmimi okotafu rəhak nəsanəniən e nəmiəgəhiən rəham, məmə nətəmimi okotəni pətigəm nərgək e nitənimtəni mən rəfin.” ¹⁸ Kəni nipəti nati u məmə, Uhgın rəhan nasəkiən tərət o nətəmimi nəuvein mətəu-inu in aru tolkeikei məmə otol lanəha. Kəni in tatol nətəmimi nəuvein məmə ilah kotəpəh nətəuiən rəhan nəghatiən mətəu-inu in aru tolkeikei məmə otol lanəha.

¹⁹ Məta nəmə itəmah kəti otətapuəh ohniəu məmə, “Nəmə Uhgın tatol nətəmimi nəuvein məmə ilah kotəpəh nətəuiən rəhan nəghatiən, kəni ilah okotəkeikei motol lanəha. ?Kəni təhro Uhgın tətəni məmə ilah kəmotol təfagə tərəh?”

²⁰ Mətəu pəh iəkəni kəm ik məmə, ik iətəmimi əmə. Təhro nətagət rəkis əsanən e nəghatiən rəha Uhgın. Nikitəmah təhti-to. Nilosi nati kəmol e nəuanəriəpig†, ko təsəniən kəm iətəmi təmol məmə, “Nəməhro mol iəu məmə iəkol lanu lan?”

²¹ Iətəmimi iətəm təmol natimnati e nəuanəriəpig, in təhrun nosiən nəuanəriəpig kəti mol nosinati

9:15 Eks 33:19 **9:16** Efəs 2:8 **9:17** Eks 9:16 † **9:20** Əpəha Isrel, kəmotol sospən mine pilet mine pətəl mine e nəuanəriəpig.

9:20 Aes 29:16; 45:9

lan keiu, kəti iətəm təuvır rəha noliən lafet, kəni kəti mīn rəha uək əpnapīn əmə.

²² Kəni Uhgīn təhrun nītəu-pəniən noliən əha e nətəmimi. Nəmə in tolkeikei, in təhrun noliən ilah məmə otərəkīn ilah. In tolkeikei məmə otol pətīgəm məmə niəməha tatol o təfagə tərāh, kəni in otol nalpīniən asoli kəm nətəmimi nətəm kautol təfagə tərāh. Mətəu nati əpnapīn in tatol lanəha, rəhan nətəligiən təfəməh məsəl uəhaiən nalpīniən kəm lah nətəm kautol məmə nīkin otahmə. ²³ Rəhan nətəligiən təfəməh lanəha məmə in otol pətīgəm nəuviriən asoli rəhan kəm nətəmi mīn u nətəm in tolkeikei məmə rəhan nasəkīn otepət o lah. In təmol əpenə-penə ilah aupən aupən aģin məmə ilah okotatiģ e nəuviriən rəha Uhgīn əpəha e negəu e neai. ²⁴ Inu kitah rəfin nətəm in təmitəpīn, kəni səniəmə nətəm Isrel əmə, mətəu Nanihlua mīn. ²⁵ Təhmen əmə e nati nak Uhgīn təməni e Nauəuə u rəha Hoseə məmə,

“Nətəmi mīn əha u səniəmə rəhak mīn nətəmimi, iəkauīn e lah məmə, ‘rəhak mīn nətəmimi.’

Kəni nətəmimi nətəm iəməsolkeikeiən ilah aupən, iəkauīn e lah məmə, ‘nətəmimi nətəm iəkolkeikei.’

²⁶ Kəni ikinu əhruahru, iətəm iəməni kəm lah məmə, ‘Itəmah səniəmə rəhak mīn nətəmimi,’

nətəmimi okotauīn e lah məmə, ‘Ilah nenəti Uhgīn iətəm tətəmiəģəh.’ ”

²⁷ Kəni iəni Aiseə təmətəģhati e nətəm Isrel mīn e nian tətəni pətīgəm məmə,

“Nati əpnapīn nəmə nətəm Isrel tepət təhmen e nīpəkil e nīkali nītəhi, mətəu Uhgīn

otosmiægəh əmə ilah nəuan nəuvein,
 28 mətəu-inu Iərməniġ in otol rəfin uəhai
 əmə rəhan nəġhatien o nəfəniən nalpiniən
 kəm nətəmimi e niṭənimtəni min.”

29 Kəni təhmen e nəġhatien iətəm iəni Aiseə təməni
 aupən məmə,

“Nəmə Iərməniġ Əsanən Pīk Agin in təsegəhanien e
 tah məmə rəhatah kəti nire otəmiægəh, kəni
 kitah kəməhuva motəhmen e nətəm Sotəm
 mine Kəmorə iətəm in təmoh-apis lah.”

Nətəm Isrel kəməsotəhatətəien

30 ?Nipəti nəġhatien min u nak? Nipətin tol lanu
 məmə, Nanihluə min nətəm kəsotalkut əskasikiən
 məmə okotəhruahru e nəhmti Uhgīn, Uhgīn təmol
 ilah kotəhruahru e nəhmtin e nəhatətəien rəhalah.

31 Mətəu nətəm Isrel kəmotalkut pīk e suaru
 rəha niṭəu-pəniən Lou məmə ilah okotəhruahru
 e nəhmti Uhgīn. Mətəu ilah kəsotəhruahruian.

32 ?O nak? Mətəu-inu ilah kəmotalkut pīk məmə
 okotəhruahru e nəhmti Uhgīn e nolien təuvir
 min rəhalah, mətəu kəsotohtəu-pəniən suaru rəha
 nəhatətəien. Ilah kautoh pīkin “Kəpiel Rəha Noh
 Pīkiniən.” 33 Inu təhmen e Nauəuə Rəha Uhgīn
 iətəm tətəni məmə,

“! Oteruh-to! Iəmaharu Kəpiel kəti əpəha
 Jerusiləm‡ məmə nətəmimi okotoh pīkin,
 in Kəpiel iətəm otol ilah kotəmei.

Mətəu iətəmimi iətəm tətəhatətə e Iətəmi əha§, ko in
 otəsaulisien nian təhtul e nəhmti Uhgīn.”

9:28 Aes 10:22,23 **9:29** Aes 1:9 **9:32** Aes 8:14 ‡ **9:33**
 Nəġhatien əhruahru rəha Kris tətəni məmə Saion. “Saion” in nərgin
 kəti min rəha Jerusiləm. § **9:33** “Kəpiel” u mine “Iətəmi”
 kətuəgəton Kristo. **9:33** Aes 8:14; 28:16

10

¹ Piak min mine næuvinik min. Iækolkeikei pik mæmæ Uhgïn otosmiægəh nətəm Isrel, kəni nian rəfin iətəfaki ohni. ² Iəu iətəni pətīgəm kəm təmah mæmæ ilah kəutalkut pik o nolian natimnati iətəm otol niki Uhgïn tagiən. Mətəu nolian rəhalah təsisipəniən e nəhrunian iətəm təhruahru. ³ Ko ilah kəsotohtəu-pəniən suaru rəha Uhgïn mæmæ ilah okəhuva motəhruahru e nəhmtin, mətəu-inu ilah kotəruru suaru rəhan, kəni motalkut mæmæ okotohtəu-pən rəhalah aru suaru, suaru rəha nitəu-pəniən Lou. ⁴ Lou təmalikut pau mæmæ tol itah kotəhruahru e nəhmti Uhgïn, mətəu e suaru u təruru nolian. Mətəu Kristo təmol nau-nun e suaru u. In təmol suaru təuvir mæmæ nətəmimi rəfin nətəm kəutəhatətə əmə lan, ilah rəfin okotəhruahru e nəhmti Uhgïn.

Nəmiægəhian iətəm Uhgïn tətəfa, in rəha nətəmimi ərəfin.

⁵ Mosis təmətəi nəghatian kəti o suaru rəha nitəu-pəniən Lou mæmæ iətəmi kəti tuva məhruahru e nəhmti Uhgïn. In təməni mæmæ, “Iətəmimi iətəm tatol natimnati rəfin agin iətəm Lou tətəni, in otos nəmiægəhian itulin.”

⁶ Mətəu suaru rəha nəhatətəian mæmæ iətəmi kəti tuva məhruahru e nəhmti Uhgïn təpiə əmə, mæmæ kitah kəsotolien nati kəti mətəu-inu Kristo tinol rəkis rəfin. Təhmen e Nauəuə Rəha Uhgïn iətəm tətəni mæmæ, “Səniəmə nəkəkeikei muvən e negəu e neai,” mæmæ onəkəsəl e Kristo mələs meiuaiu muva mæmə otasiru lam. ⁷ Kəni tətəni min mæmə, “Səniəmə nəkəkeikei muvən əpəha ipai ikin ima

nətəm kəmoħmīs,” məmə nəkəfətigəm Kristo mol təmiəgəħ min e nīmisiən. Nipəħriənien. Uħgin tinol rəkis natimnati min əha. ⁸ ? Mətəu, tətəni min nak? Tətəni məmə, “Nəghatiən Rəha Uħgin in iuəkir əmə ohnik. In əpəha e noħlim mine nīkim.” Nəghatiən u in nəghatiən rəha nəhatətəien iətəm iəutəni pətigəm.

⁹ Tol lanəha mətəu-inu, nəmə nəkəni pətigəm e noħlim məmə Iesu in Iərməniġ, kəni nəmə nəkəhatətə e nīkim məmə Uħgin təmosmiəgəħ in e nīmisiən, kəni Uħgin otosmiəgəħ ik. ¹⁰ Kəni inu nipəħriənien lanəha mətəu Uħgin tatol iətəmimi kəti tətəhruahru e nəhmtin nian iətəmi əha tətəhatətə pəħriən lan e nīkin. Kəni Uħgin tatosmiəgəħ iətəmimi kəti nian in tətəni pətigəm e noħlin məmə Iesu in Iərməniġ rəhan. ¹¹ Təħmen e Nauəuə rəha Uħgin iətəm tətəni məmə, “Nətəmimi rəfin nətəm kəutəhatətə e iətəmi əha, ilah okəsotaulisiən nian okotəhtul e nəhmti Uħgin.”

¹² Nəghatiən əha rəha nətəmimi rəfin, nati əpnəpin nəmə ik iətəm Isrel, uə Ianiħluə kəti, mətəu-inu Iərməniġ kətiəħ əmə u tətərməniġ e nətəmimi rəfin, mətətuati e rəhan nəuviriən kəm nətəmimi rəfin nətəm kəutətapuəħ ohni. ¹³ Təħmen e Nauəuə Rəha Uħgin iətəm tətəni məmə, “Nətəmimi rəfin nətəm kotəuīn e nərgi Iərməniġ məmə otosmiəgəħ ilah, in otosmiəgəħ ilah.”

¹⁴ ? Mətəu nətəmimi okotəhro motəuīn e Iərməniġ o nosmiəgəħiən ilah, nəmə kəsotəhatətəien lan? ? Kəni okotəhro motəhatətə

lan nəmә kəsotətəuiən nanusiən lan kəti? ?Kəni okotəhro motətəu nanusiən nəmә iətəmi kəti tāsəni pətīgəmiən kəm lah? ¹⁵ ?Kəni nətəmimi okotəhro motəni pətīgəm nanusiən təuvir nəmә Uhgīn tāsahli-pəniən ilah? Təhmen e Nauəuə Rəha Uhgīn iətəm tətəni məmә, “! In nati təuvir agin nian iətəmi kəti tətəva o nəni pətīgəmiən nanusiən təuvir!”

¹⁶ Kəni nīpəhrīəniən, nətəm Isrel mīne Nanihluə mīn kīnotətəu rəkis nanusiən u. Mətəu səniəmə nətəm Isrel rəfin nətəm kəmotos e nīkilah nanusiən təuvir. Təhmen e nəghatīən iətəm Aiseə təmətēi məmә, “Iərməniḡ, nətəmimi təkəku əmə kəmotəni nīpəhrīəniən e nəghatīən rəhatimāh.”
¹⁷ Kəni tol lanəha, nəhatətəiən tatsipən e nati iətəm natətəu, kəni nati iətəm natətəu tatsipən e nanusiən iətəm kətəni e Krīsto.

¹⁸ ?Mətəu iəkətapuəh mīn məmә, ilah kəmotətəu uə kəpə? Əuəh, kəmotətəu. Nauəuə rəha Uhgīn tətəni məmә,

“Nəghatīən təmuvən ikīn mīn rəfin e nītənimtəni mīn,

təmuvən ikīn mīn rəfin agin.”

¹⁹ ?Kəni iəkətapuəh əmə o nati kəti mīn məmә, nətəm Isrel kəmotəhrun, uə kəpə? Əuəh, kəmotəhrun. Mosis təmaupən məni məmә,

“Iəkol itəmah nəkotetət nətəmimi e nītəni əpnəpīn əmə iətəm iəkol təuvir kəm lah,

kəni iəkol niəməha tol itəmah mətəu-inu iəkol

təuvir kəm nītəni mīn iətəm kəmotalməli.”*
 20 Kəni uərisig Aiseə təsəginian o nənian məmə,
 “Nətəmimi nətəm kəsotəsalian lak, kəmoteruh iəu;
 Nətəmimi nətəm kəsotətapuəhian lak, iəmol
 pətigəm aru iəu kəm lah.”

21 Mətəu Aiseə təməni nəghatian rəha Uhgīn kəm
 nətəm Isrel məmə,
 “E nian rəfin, nian rəfin, iəmuahru e nəhlmək
 məmə iəkəsiru e təmah,
 itəmah nətəm nautəhti nəuiak məutəuhlin
 nəmtəhtəmah kəm iəu.”

11

Uhgīn tətəsəkəhruin əhanəh nətəm Isrel

1 Pəh iəkətapuəh o nəghatian kəti e nətəm Isrel. ?In
 pəhriən uə kəpə məmə Uhgīn təməuhlin nəmtahn
 o rəhan nətəmimi? !Kəpə! Oteh-to iəu. In
 təməsəuhlinian nəmtahn kəm iəu u iətəm Isrel,
 iatsipən e Epraham, nīrə rəha Benjəmin. 2 Aupən
 aupən agin, Uhgīn təmitəpin nətəm Isrel məmə
 in otolkeikei ilah, kəni ilah okəhuva rəhan mīn
 nətəmimi. Kəni in təməsəuhlinian nəmtahn kəm
 lah. Nəkotəhruən uə kəpə məmə nati nak Nauəuə
 Rəha Uhgīn tətəni e Elaijə. In təmətapuəh əskasik
 o Uhgīn mətəni pətigəm nərahian iətəm Isrel təmol.
 3 In təni məmə, “Iərmənig, kəmotohamu rəham
 iəni mīn motoh-əuaris-əuaris rəham oltə mīn. Kəni

10:19 Dut 32:21 * **10:19** Nīpəhriənian, nətəm Isrel
 kəmotəhruən nəghatian rəha Uhgīn, mətəu ilah kəməsotolkeikeian
 məmə okotətəlig lan. Kəni tol lanəha, Uhgīn təməfən nəghatian
 kətiah əmə kəm Nanihluə mīn məmə in otol nətəm Isrel kotetet ilah
 ohni. **10:20** Aes 65:1 **10:21** Aes 65:2 **11:1** 1Saml 12:22;
 Sam 94:14; Fil 3:5

iəu pišin əmə iətatiġ, kəni məutalkut min məmə okotohamu iəu.”

⁴ ? Mətəu Uhgīn təmāni=pən nak kəm in? In təmāni məmə, “Iətaskəlīm nətəmimi səpīn-tausin məmə rəhak min, nətəm kəsotəfakiən kəm uhgīn eiəu u Paal.”

⁵ Kəni təhmen əmə əha rəueiu, nətəm Isrel nəuan nəuvein əha ikin nətəm Uhgīn təmitəpīn ilah e rəhan nəuviriən. ⁶ Kəni mətəu-inu Uhgīn tatosmiəġəh ilah e nəuviriən rəhan, kəni təməsolīən e natimnati təuvir min iətəm ilah kautol. Mətəu nəmə təmosmiəġəh ilah mətəu-inu ilah kautol natimnati təuvir min, kəni nəuviriən iətəm Uhgīn tətətuati lan kəm lah, in tikə, təhmen məmə tətətəu əmə ilah o rəhalah uək.

⁷ ? Kəni təhro? Nətəm Isrel tepət kəmotəsəl pik o suaru rəha nuvaiən məhruahru e nəhmti Uhgīn, mətəu kəməsotosiən. Mətəu ilah Uhgīn təmitəpīn ilah, kəmotos. Mətəu ilah rəfin kəməsotosiən, Uhgīn təmol ilah məmə kotəpəh nətəuiən rəhan nəġhatīən. ⁸ Təhmen əmə e iətəm Nauəuə Rəha Uhgīn tətəni məmə,

“Kəni mətəuarus=pa u rəueiu, Uhgīn təmol məmə nətəliġiən rəhalah tətəpīli alu, kəni mol məmə nəhmtīlah təpis, kəni mol məmə nipəġtəlgīlah talu.”

⁹ Kəni Kig Tefit təmāni məmə, “Pəh nauəniən rəhalah tepət otuva məhmen e nəuanikulu kəti, iətəm otoh-ərain ilah, mol ilah kotəni məmə natimnati rəfin təuvir əmə. Pəh rəhalah natimnati təuvir okəhuva kəpiəl kəti rəha noh pikiniən mine nalpiniən kəm lah.

10 Pəh nəhmtilah tapinəpu məmə kəsoteruhiən nati,
Pəh nəkau e lah təgəu aɡin e nərahiən rəhalah nian rəfin.”

*Suaru rəha Uhgin
o nosmiəgəhiən Nanihluə min*

11 ? Kəni iəkətapuəh min məmə, nətəm Isrel kəmotoh pikin motəmei motorin məmə ko kəsotəhtul minian? ! Kəpə! O rəhalah nəmkarəpəniən, Uhgin təmol suaru o nosmiəgəhiən Nanihluə min məmə otol nətəm Isrel kotetet nətəmimi min əha, kəni motolkeikei rəhan nəuviriən. 12 ! Tol lanəha, nəmə Nanihluə min kəmos nəuviriən rəha Uhgin mətəu-inu nətəm Isrel kəmotəpəh nosmiəgəhiən rəha Uhgin, kəni nətəm Isrel rəfin nətəm Uhgin təmitəpin rəkis, nian ilah okotəhatətə e Kristo, nəuviriən rəha Uhgin otuva mepət!

13 Rəueiu iətəghati kəm təmah Nanihluə min. Mətəu-inu iəu aposil rəhatəmah Nanihluə min, iəu iətəni-vivi rəhak uək 14 məmə, iəu iəkəkol mətə nətəmimək min nətəm Isrel kotetet Nanihluə min ohni, kəni e nolian əha Uhgin otosmiəgəh nəuvein. 15 Nian Uhgin təməuhlin nəmtahn o nətəm Isrel, kəni in məmki=pa Nanihluə min kəhuva məmə rəhan niəli min. Mətəu nian in otos nətəm Isrel kəhuva min ohni, inu in nati asoli kəti, təhmen e nətəm kəmoħmīs kəmotəmiəgəh min. 16 Nəmə nətəmimi kətələhu kalin nəve piret rəha nauəniən vi məmə rəha Uhgin, kəni piret apiəpiə, in min

rəha Uhg̃in.* Kəni e nəghatiən rəha niġi, nəmə nəukəti rəha Uhg̃in, kəni nəhlmi n̄in, ilah n̄in rəha Uhg̃in. Nəghatiən u, niṗəti n̄i məmə nəmə Epraham m̄ine miṗin n̄in aupən, ilah rəha Uhg̃in, kəni niṗəti n̄i n̄in rəhalah, ilah n̄in rəha Uhg̃in.

¹⁷ Mətəu nəhlmi niġi n̄in nəuvein rəha nasumiən lan, Uhg̃in təmatgəhli rəkis, inu təhmen e nətəmi n̄i nəuvein rəha Isrel. Kəni itəmah Nanihluə n̄in, nəkotəhmen e nəhlmi niġi u olif əṗnapin n̄in e niṗəti. Uhg̃in təmiṗin itəmah e nəukəti niġi məmə nəkotos niṗəti, kəni rəueiu nəkotos nəuṗiriən iətəm Uhg̃in təmiṗin kəm Epraham m̄ine nətin n̄in u in nəukəti niġi.† ¹⁸ Mətəu itəmah Nanihluə n̄in, nəsoṗəghati əuvsaniən məmə Uhg̃in təmiṗin itəmah e niġi iətəm təmatgəhli rəkis iṗin, u təhmen e nətəm Isrel nəuvein. Sotaluiən məmə nəukəti niġi tətaug̃in itəmah, mətəu səniəmə itəmah nəhlmi niġi nəutaug̃in nəukəti niġi.

¹⁹ Kəni nəmə iətəmi kəti otəfəri ohni məni məmə, “Uhg̃in təmatgəhli rəkis nəhlmi niġi n̄in nəuvein məmə otṗin iəu iəkos niṗəti.”

²⁰ In niṗəriən, mətəu tətatgəhli rəkis ilah mətəu-inu kəsotəhatətəiən e Uhg̃in. Kəni itəmah nəkotəṗir=pən e nəukəti niġi e nəhatətəiən əmə rəhatəmah. Kəni tol lanəha soṗəgət-əfəriən ohni, mətəu itəmah nəkotəkeikei motəġin, ²¹ mətəu-inu

* **11:16** Nəghatiən u rəha ṗirət tatsipən e Oltestimin. In təṗəghati e nian kautos nauəniən vi e nasumiən. Nətəmi n̄i kautol ṗirət lan, kəni motaupən məutəfən nəve ṗirət nəuṗetin kəm Uhg̃in. Kəni in təṗəgətun məmə ṗirət aṗiəṗiə, in n̄in rəha Uhg̃in, kəni ilah kotəhrun nuniən. Nam 15:20 † **11:17** Nəghatiən Kris əhruahru tətəni məmə, “Kəni rəueiu, nautos nəhu niġi təuṗir rəha nəukəti niġi u olif.”

11:17 Efəs 2:11-19

Uhgīn tēmatgēhli rēkis nēhlmī nīgi nēuvein lanēha, kēni nēmē nēsotēkeikeiēn o nosiēn nēhatētēiēn ēskasik lan, kēni in otatgēhli rēkis itēmah.

²² Otētēlig e noliēn pēti mil rēha Uhgīn kēm nētēmimi: in tatol tēuvīr kēm nēuvein, kēni mētēlēhu nēghatiēn ēskasik kēm nēuvein mīn. In tēmēlēhu nēghatiēn ēskasik o nētēmimi nētēm kēmotēhti nēuiān, mētēu in tatol tēuvīr kēm tēmah, nēmē nēkotēkeikei mētētēhatētē lan e rēhan nēuvīriēn. Mētēu nēmē nēkotēpēh nēhatētēiēn lan, kēni in otatgēhli rēkis mīn itēmah. ²³ Kēni nēmē nētēm Isrel kohtēlig=pa mīn mētētēhatētē e Uhgīn, kēni in otīlpīn mīn ilah e nēukētīn, mētēu-inu tatos nēsānēniēn o noliēn lanēha. ²⁴ Kēni nīpēti nēghatiēn u mēmē, itēmah Nānihluē mīn, itēmah nēkotēhmen e nēhlmī nīgi u olif ēpnāpīn e nīkinati iētēm Uhgīn tēmātei rēkis, kēni mīlpīn=pēn e nīgi u olif e nasumiēn rēhan. Noliēn ēha sēniēmē noliēn ēhruahru kēti rēha nīgi, o nosiēn nēhlmī nīgi pīsīn kēti mīlpīn=pēn e nīgi pīsīn kēti. Mētēu nētēm Isrel, kotēhmen e nēhlmī nīgi u olif ēpēha e nasumiēn. Kēni rēueiu tīmētīg mēmē Uhgīn otīlpīn mīn ilah e nēukētīlah ēhruahru.

*Nasēkiēn rēha Uhgīn tēpēt
o nētēmimi rēfin*

²⁵ Piak mīn mīne nēuvīnīk mīn. Iēkolkeikei mēmē nēkotēhrun nati onēuēn u mēmē, itēmah nēsotēfēri pīkiēn itēmah. Uhgīn tēmōl mēmē nētēm Isrel nēuvein kēmotēpēh nētēuiēn rēhan nēghatiēn. Mētēu noliēn ēha otētētīg ēmē mētēuārus=pa Nānihluē mīn rēfin nētēm Uhgīn tēmītēpīn, ilah okotēhatētē lan. ²⁶ Kēni e noliēn

əha, Uhg'in otosmiəgəh rəfin nətəm Isrel. Təhmen əmə e nati Nauəuə Rəha Uhg'in tətəni məmə,
 “Tətəmi otosmiəgəh nətəmimi otsipən e nətəm Is-
 rel;‡

in otos rəkis noliən tərəh rəha nətəm Isrel.

²⁷ Kəni inu nəniəskasikiən rəha nasiruiən rəhak
 kəm lah məmə iəkafəl rəkis təfagə tərəh
 rəhalah.”

²⁸ Nətəm Isrel kəmotəpəh nanusiən təuvir rəha
 Iesu Krīsto, kəni tol lanəha, ilah kəməhuva tikimīr
 mīn rəha Uhg'in. Mətəu nati u in o nəuviriən
 rəhatəmah mətəu-inu rəueiu, Uhg'in təməfinə
 rəhan nəuviriən kəm təmah Nanihluə mīn. Mətəu
 Uhg'in tatolkeikei əhanəh nətəm Isrel mətəu-inu in
 təmitəpīn ilah, kəni ilah nīrə rəha Epraham, Aisək,
 mine Jekəp. ²⁹ Tol lanəha mətəu-inu, nian Uhg'in
 təmitəpīn rəkis nətəmimi kəni mol təuvir kəm lah,
 ko in təsəuhlin mīniən e rəhan nətəligiən. ³⁰ Itəmah
 u Nanihluə mīn, aupən nəmautəhti nəuia Uhg'in.
 Mətəu rəueiu, Uhg'in təmasək o təmah mətəu-inu
 nətəm Isrel kəmotəhti nəuiən. ³¹ Kəni təhmen-
 əhmen əmə, nətəm Isrel kəmotəhti nəuia Uhg'in
 rəueiu, məmə nasəkəhruiniən rəha Uhg'in təhrun
 nepətīən o lah. Tol lanəha mətəu-inu rəueiu ilah
 kauteruh məmə nasəkiən rəha Uhg'in tepət o lah,
 kəni mətə ilah okotolkeikei məmə Uhg'in otol mīn
 lanəha e lah. ³² Nətəmimi rəfin kəutəhti nəuia
 Uhg'in, kəni in tatol məmə rəhalah noliən tərəh
 tətəskəlīm ilah. In təmol lanəha məmə rəhan
 nasəkiən otepət o lah ərəfin.

Noliən rəha Uhg'in in təuvir ag'in

‡ **11:26** Nəghatiən Kris əhruahru tətəni məmə, “otsipən Saion.”
 Saion in nərgin kəti mīn rəha Jerusiləm, kəni in tətəgətun=pən nətəm
 Isrel.

³³ !Otafu-to! !Nəuviriən rəha Uhgîn o nətəmimi, mine nətəligiən rəhan mine nəhruniən rəhan, ilah rəfin kotepət agin! Kitah kotəruru agin noliən rəha nətəligiən rəhan, mine rəhan suaru min. Inu təhmen=pən əmə e Nauəuə Rəha Uhgîn iətəm tətəni məmə,

³⁴ “Iətəmi kəti tikə təhrun natimnati iətəm tətətig e nətəligiən rəha Uhgîn.

Kəni iətəmi kəti tikə iətəm təhrun nəfəniən nəghatiən kəti məmə otasiru e Uhgîn.”

³⁵ “Iətəmi kəti tikə iətəm təhrun nəfən aruiən nati kəti rəhan kəm Uhgîn mətəu-inu, natimnati rəfin agin rəha Uhgîn rəkis.”

³⁶ Tol lanəha mətəu-inu Uhgîn təmol natimnati rəfin, kəni natimnati rəfin kəutətig mətəu-inu nəsanəniən rəhan tətəskəlīm ilah, kəni natimnati rəfin in təmol məmə rəhan.

! Pəh kitah kotəfən nəni-viviən kəm in tatuvən matuvən naunun tikə! Əuəh.

12

Sakrifais iətəm nəmiəghian tətətig lan

¹ Piak min mine nəuvinik min. Mətəu-inu nasəkəhruniən rəha Uhgîn tepət o tah, iəkətapuəh əskasik o təmah məmə nəkotəfən nipiətəmah ərəfin kəm Uhgîn təhmen e sakrifais kəti iətəm tətəmiəgəh, kəni nəkotələhu kalin məmə rəhan, kəni nikin tətəgiən lan. Inu suaru əhruahru iətəm onəkotəfaki kəm Uhgîn lan. ² Sotosiən noliən rəha nətəmimi rəha niftəni u, mətəu pəh Uhgîn otol nəkotəuiək-to e nətəligiən təuvir rəhatəmah məmə noliən rəhatəmah okəhuva motəuvir. Kəni tol lanəha, itəmah onəkotəhrun nakiliən, mine nəhruniən, kəni nitepinien noliən təuvir min iətəm

Uhgin tolkeikei, inu nolian min iatam tauvir, mine nolian min iatam tatol nikin tagian, mine iatam tahruehru.

³ Kani e nauvirian iatam Uhgin tamafa kam iau, iatani=pina kam tamah rafin mema sotafari aruian itamah. Matau e neteligian ahruehru, oteruh nesanenian min iatam Uhgin tamafina kam tamah e nahatataian rihatamah e Kristo. Kani nian nakoteruh nesanenian min aha, oteruh rihatamah nolian min, motakil moteruh mema rihatamah nolian min tauvir mahmen motohtau=pän nesanenian min iatam Uhgin tamafina kam tamah, ua kapa.

⁴ Nipati iatamimi, rahan naueli-nauelin tepät, kani naueli-naueli nipatin aha, ralah aha ikin uäk pisin pisin min iatam kautol. ⁵ Kani tahmen=pän ama e netam kautahata e Kristo. Kitah tepät, matau kautahuva nipatin katiah ama lan, kani motararia aru ama e kitah min.

⁶ Kani Uhgin tamafa nesanenian o nolian uäk pisin pisin min tatitau=pän nauvirian rahan iatam tamafa kam tah. Uhgin tatefan kam iatami kati nesanenian o nani patigamian naghatian rahan iatam in tatefan ahruehru kam in. Kani pah iatami u otani patigam naghatian min aha titau=pän nahatataian rahan mema Uhgin tamaghati kam in. ⁷ Nema iatami kati tatos nesanenian o nasiruiän, pah in tasiru; nema in tatos nesanenian o nagatunian, pah in tagatun; ⁸ nema in tatos nesanenian o nafarian neteligian, pah in otafari; nema in tatos nesanenian o nafanian mani, pah in otäfan tepät; nema in tatos nesanenian o nitian nimafaki, pah in tol e nikin rafin; nema in tatos

nəsanəniən o nasəkəhruiniən, pəh in tol e nikin agiən.

Suaru rəha nolkeikeiən nətəmimi

⁹ Noliən rəha nolkeikeiən rəhatəmah o nətəmimi, otəkeikei mol niphərieniən lan. Otəməki e noliən tərəh min, kəni motaskəlim əskasik noliən təuvir min. ¹⁰ Otolkeikei itəmah min təhmen məmə itəmah piatəmah min mine nəuvinitəmah min. Itəmah kətiəh kətiəh nəkotalkut pik məmə onəkotisiai itəmah min. ¹¹ Otəkeikei nian rəfin o noliən uək rəha Uhgın e nikitəmah rəfin təhmen e nigəm tatuəu, kəni məsotəpəouiən. ¹² Otagiən mətəu-inu nəmotələhu=pən əskasik rəhatəmah nuhuiniən e Uhgın. Kəni nian nərahien tuva, otol rəhatəmah nətəligiən tatəfəməh. Kəni motəghati kəm Uhgın e nəfakiən nian rəfin. ¹³ Otəfən kəm nətəmimi rəha Uhgın nati nak iətəm rəhalah tikə. Otəkeikei motol təuvir kəm iapispis min nətəm kəutəhuva imatəmah ikın.

¹⁴ Otətapuəh o Uhgın məmə otol nəuviriən kəm nətəm kəutol nərahien kəm təmah. Sotəuiakəniən e lah, mətəu otətapuəh o Uhgın məmə otol nəuviriən kəm lah. ¹⁵ Otagiən itəmah nətəm kəutagiən. Kəni otasək itəmah nətəm kəutasək. ¹⁶ Otol rəhatəmah nətəligiən təhmen-əhmen əmə e təmah min rəfin. Nikitəmah təsəhtiən məmə itəmah nəuvein ilis, mətəu nikitəmah otagiən əmə məmə nəutan pəti əmə itəmah nətəmi min u ləhtəni. Nikitəmah təsəhtiən məmə nəkotəhrun pik.

¹⁷ Nəmə iətəmi kəti tatol tərəh e təmah, sotalpiniən rəhan noliən. Onəkotolkeikei motalkut məmə nəkotol noliən iətəm nətəmimi rəfin okoteruh məmə təhruahru. ¹⁸ Otol natimnati

rəfin iətəm nəkotəhrun noliən məmə itəmah nəkotatig e nəməlinuiən itəmah nətəmimi rəfin.

¹⁹ Piak mīn mīne nəuvīnik mīn. Sotalpīniən nītai təfagə rəha iətəmi kəti, mətəu otəpəh əmə məmə Uhgīn otəpanələhu nalpīniən mīne niəməha kəm in, mətəu-inu e Nauəuə Rəha Uhgīn, Iərmənīg tətəni məmə, “In rəhak pīsīn əmə uək o nalpīniən nītai təfagə. Iəu iəkol lanəha.” ²⁰ Mətəu itəmah nautol əmə məmə Nauəuə Rəha Uhgīn tətəni məmə, “Nəmə rəham tīkimīr nəumis tatus, əfən nauəniən kəm in;

nəmə in tətəuauə, əfən nati kəti in təmnīm.

Nian nautol natimnati mīn u, in otaulis pik lan.”

²¹ Sotegəhaniən məmə noliən tərah, otətəuarus itəmah mələs iahu itəmah, mətəu otol məmə rəhatəmah noliən təuvīr otosiahu noliən tərah.

13

Narmənigiən rəha kəpmən

¹ Pəh kitah rəfin okotəkeikei motatig ahgəl kəpmən, mətəu-inu nepətīən o narmənigiən rəfin tatsipən e Uhgīn, kəni kəpmən mīn rəfin iətəm kəutatig, Uhgīn pīsīn əmə tətəfəri ilah. ² Kəni tol lanəha, nəmə iətəmi kəti tətəti nəuia kəpmən, in tətəti nəuia nati iətəm Uhgīn təmələhu, kəni nətəmimi nətəm kautol lanəha, kəutiuvī=pa nalpīniən o lah. ³ Tol lanəha mətəu-inu kəpmən iətəm Uhgīn təmələhu təsoliən nətəmimi nətəm kautol noliən təuvīr kotəgīn, mətəu tatol əmə o nətəm kautol noliən tərah. Nəmə nəsolkeikeiən məmə nəkotəgīn e nətəmi asoli mīn rəha kəpmən,

nəkotəkeikei motol noliən təuvir mīn, kəni ilah okotəfəri itəmah ohni. ⁴ Sotaluiən məmə ilah noluək mīn rəha Uhgīn nətəm uək rəhalah məmə ilah okotos nəuviriən məhuva o təmah. Mətəu nəmə nəkotol tərəh, nəkotəkeikei motəgīn, mətəu-inu ilah kautos nəsanəniən o noliən nalpiniən. Ilah noluək mīn rəha Uhgīn nətəm otol niəməha mīne nalpiniən rəha Uhgīn kəm nətəm kautol tərəh. ⁵ Tol lanəha, kitah rəfin okotəkeikei motatig ahgəl kəpmən, mətəu-inu kitah kəsotolkeikeiən məmə kotos nalpiniən. Kəni kitah kotəhrun əmə məmə in noliən əhruahru.

⁶ Kəni o nati kətiəh mīn, otətəou=pən takis kəm kəpmən, mətəu-inu nətəmi asoli rəha kəpmən, ilah noluək rəha Uhgīn, kəni inu uək rəhalah. ⁷ Otəfən kəm nətəmi rəfin, natimnati iətəm təhruahru məmə onəkotəfən. Nəmə takis pišin pišin mīn, nəkotəkeikei motətəou ilah. Nəmə nisiaiən, otisiai ilah. Nəmə iətəmi tatos narməniğiən, kəni otatig ahgəl.

Nolkeikeiən

⁸ Nəkotəkeikei motətəou rəhatəmah kauin mīn. Mətəu kauin kətiəh əmə tətəkeikei mətətig o təmah, inu kauin rəha nolkeikeiən iətəm tatuvən kəm təmah mīn. Kəni nəkotəkeikei mautətəou nian rəfin, naunun tikə, mətəu-inu iətəm tolkeikei in kəti, in tatol pəhriən natimnati rəfin iətəm Lou tətəni. ⁹ Lou tətəni məmə, “Sotakləhiən e pətan,” “Sohamuiən itəmi,” “Sotakləhiən,” “Nikim təsuvəniən e natimnati rəha iətəmi kəti,” kəni lou nəuvein mīn əha ikin. Mətəu nəghatiən kətiəh əmə in nəukətilah rəfin, in tətəni məmə, “Olkeikei ik kəti təhmen əmə məmə natolkeikei aru ik.” ¹⁰ Nəmə iətəmi kəti tatolkeikei in kəti, ko təsoliən nərahien

kəm in. Kəni tol lanəha, iətəmimi iətəm tatolkeikei nətəmimi, in tatol nīpətī Lou rəfin.

Noliən əhruahru o nian rəha naunun nian

¹¹ Nəkotəkeikei motol lanəha mətəu-inu itəmah nəkotəhrun vivi nian kəutatig lanu rəueiu. Nian tinətuva məmə nəkotəkeikei motair məsotapiliən, mətəu-inu nosmiəgəhiən rəhatah nian rəfin tinətuva iuəkir, mapirəkis nian kitah kīnotəhatətə. ¹² Napinəpuian otəsuvəhiən tikə, kəni nəhagəhagiən otəsuvəhiən tuva. Kəni tol lanəha, pəh kotəpəh noliən rəha napinəpuian, kəni motəluagin o noliən təuvir mīn rəha nəhagəhagiən təhmen=pən e soldia kəti iətəm tətəskəlīm vivi rəhan nau rəha nəluaginian. ¹³ Pəh kitah kotal noliən təuvir mīn, təhmen e nətəmimi nətəm kəutaliuək e nəhagəhagiən kəni nətəmimi okoteruh. Okəsotoliən lafet tərah mīn, məsotapisiən, məsotit əpnəpiniən itəmah mīn, kəni məsotoliən noliən alməli mīn, məsotorgəhuiən, məsotetetian itah mīn. ¹⁴ Mətəu otegəhan əmə məmə İərmənig İesu otərmənig e nəmiəgəhiən rəhatəmah, kəni sotətəligiən e suaru mīn o noliən təfagə tərah mīn iətəm nətəligiən tərah rəhatəmah tolkeikei.

14

Nəghatian rəha nətəmi mīn u rəhalah nəhatətəian təsəkasikiən

¹ Sotəuhlin-pəniən nəmtəhtəmah o nəfaki mīn nəuvein nətəm rəhalah nəhatətəian təsəkasikiən, kəni motəruru məmə niki Uhgīn təsəgiəniən uə kəpə e noliən mīn nəuvein iətəm nətəmimi

nəuvein kəutəniəhu. Nəkotos ilah məhuva, mətəu iəsolkeikeiən məmə nəkotərgəhu o rəhalah nətəligiən mīn. ² Iətəmiimi kəti, e rəhan nəhatətəiən, təuvir məmə in otun nauəniən mīn rəfin. Mətəu iətəmiimi kəti mīn, rəhan nəhatətəiən təsəskasikīən, kəni nīkin təhti məmə in təhrun nuniən nauəniən e nasumiən əmə, məpəh nuniən nəhuvegi nati. ³ Iətəmiimi u iətəm təhrun nuniən natimnati rəfin, təsəuviriən məmə in oteh rah iətəmi iətəm təsuniən natimnati mīn rəfin. Kəni iətəmi in təsuniən natimnati mīn rəfin, təsəuviriən məmə in otəni kəm iətəmiimi u tatun natimnati mīn rəfin məmə, in tatol noliən tərəh, mətəu-inu Uhgīn nīkin tagiən əmə ohni. ⁴ Təsəuviriən məmə ik nətəni məmə ioluək rəha suah kəti mīn təmol noliən tərəh. Rəhan aru əmə iərməniḡ otəni məmə təmol təuvir uə tərəh.* Kəni Uhgīn otegəhan lan mətəu-inu Iərməniḡ təhrun nəfəniən nəsanəniən kəm in o noliən nati təuvir mīn.

⁵ Iətəmi kəti in təni məmə nian kətiəh əmə in rəha Uhgīn tapirəkis nian rəfin, mətəu iətəmi kəti mīn təni məmə nian rəfin kotəhmen-əhmen əmə. Mətəu iətəmiimi otəkeikei məhtul əskasik o rəhan nətəligiən o nati u. ⁶ Iətəmiimi kəti iətəm tətəni məmə nian kətiəh əmə rəha Uhgīn, in tatol o nisiaiən Iərməniḡ. Kəni iətəm tatun nəhuvegi nati, tatun o nisiaiən Iərməniḡ, mətəu-inu tətəni tagkiu kəm Uhgīn o niḡin nauəniən. Kəni iətəm tətəpəh əmə nuniən nəhuvegi nati, in mīn tətəpəh nuniən o nisiaiən Iərməniḡ, kəni in mīn tətəni tagkiu kəm Uhgīn o niḡin nauəniən. ⁷ Iətəmi

* **14:4** Fes 4 u, in eksampil kəti. “Ioluək” tətəgətun=pən kitah nəfaki mīn, kəni “iərməniḡ” tətəgətun=pən Uhgīn. Nipəti nəghatiən məmə Uhgīn otakil itah, mətəu təsəuviriən məmə kitah okotakil itah mīn.

kəti təsarmənig aruiən e nəmiəgəhiən rəhan, nati əpnapin in tətəmiəgəh uə in təmimis. ⁸ Nəmə kitah kəutəmiəgəh, kəutəmiəgəh o nisiaiən İərmənig, kəni nəmə kohmis, kəmoħmis o nisiaiən İərmənig. Kəni tol lanəha, nəmə kəutəmiəgəh uə kəmoħmis kitah rəha İərmənig. ⁹ Kristo təmimis matig məmiəgəh min, məmə in İərmənig rəha nətəmimi kəutəmiəgəh mine nətəmimi kəmoħmis rəkis.

¹⁰ Kəni təsəuviriən məmə nəkəni nıkalı nətəm kəutəfaki kəti min məmə təmol nolıən tərəh e natimnati min əha. Kəni təsəuviriən məmə nəkeh iahu pıam, mətəu-inu kitah rəfin okotəhtul əupən e nəħmti Uħgin məmə in otakil itah. ¹¹ Təħmen e İərmənig tətəni e Nauəuə Rəha Uħgin məmə, “Inu nıpəħriənıən, təħmen məmə in nıpəħriənıən məmə iətəmiəgəh, nətəmimi rəfin okotısın nəuliləh kəm iəu, kəni nətəmimi rəfin okotəni pətigəm e noħliləh məmə iəu, iəu Uħgin.”

¹² Kəni tol lanəha, kitah rəfin kətıəh kətıəh okotəhtul e nəħmti Uħgin o nəni pətigəmiən natimnati kəmotol.

¹³ Tol lanəha, pəh kotəpəh nolıən rəha nəniən nıkalı iətəmi kəti məmə rəhan nolıən in təfagə tərəh kəti. Mətəu pəh kəutəni məmə okəsotoliən nati kəti iətəm otol piatah kəti təmei e rəhan nəmiəgəhiən. ¹⁴ İəu iəmuva kətıəh itımləu İərmənig İesu, kəni o nati u, iəu iəkəħrun vivi məmə nauəniən rəfin kotəuvır o nunıən, kəsotoliən iətəmi kəti tamıkmık e nəħmti Uħgin. Mətəu nəmə iətəmi kəti nıkin təhti məmə nati kəti tamıkmık e nəħmti Uħgin, nati əha tamıkmık aru əmə ohni. ¹⁵ Nəmə pıam kəti tətətəu tərəh pık o nati kəti iətəm natun, kəni nəmə natun əmə lanko, kəni

nəsaliuəkian e suaru rəha nolkeikeian. Solian məmə nati natun tətərəkın piam kəti iətəm Kristo təmimıs ohni. ¹⁶ Segəhanian məmə nati kəti iətəm ik nəkəni məmə təuvır, okəni məmə in nati təräh. ¹⁷ Tol lanəha mətəu-inu Narməniğin Rəha Uhgın səniəmə nati rəha nauəniən mine nəmniəmian iətəm nati əpnəpın əmə, mətəu in nati rəha nəhruahruian e nəhmti Uhgın, mine nəməlinuian, mine nəgiəniən e Narmın Rəhan, ¹⁸ mətəu-inu iətəmi kəti iətəm tatol uək kəm Kristo e nolian əha, in tatol niki Uhgın tətəgiən, kəni nətəmimi kauteh in məmə in iətəmi təuvır, kəni nikiilah tagiən əmə ohni.

¹⁹ Kəni tol lanəha, pəh kitah kotalkut pik o nolian nati iətəm tətələs itah e suaru rəha nəməlinuian, kəni matəfəri nətəligiən rəhatah rəfin. ²⁰ Sərəkiniən uək rəha Uhgın o nauəniən əmə. Nauəniən rəfin kotəuvır, məsotolian iətəmi kəti tamikmik e nəhmti Uhgın. Mətəu iətəmi kəti tatol təfagə təräh nian in tatun nati kəti iətəm tol pian tətəmei lan e rəhan nəmiəgəhiən. ²¹ Kəni tol lanəha, təuvır məmə nəsotuniən nəhuvegi nati, uə nəsotəmniəmian wain, uə nolian nati kəti mın iətəm otol piatəmah otəmei e nəmiəgəhiən rəhan.

²² Kəni nəmə itəmah nautos nətəligiən kəti o natimnati mın u, otaskəlim oneuən əmə itəmah Uhgın. Iətəmi kəti tətətig e nəuviriən pəhriən nian in tatol əmə natimnati iətəm in təhrun məmə təhruahru məmə in otol. ²³ Mətəu iətəmimi iətəm rəhan nətəligiən tatol keiu o nati iətəm in tatun, məmə in təhruahru o nuniən uə kəpə, təuvır məmə in təsuniən. Mətəu nəmə in tatun, Uhgın otəni məmə nolian rəhan in təfagə təräh, mətəu-inu in tatun, mətəu nikiin təsəhtiən məmə in nati

əhruahru. Kəni nəmə iətəmi kəti tatol nati kəti iətəm nikin təhti məmə in tərəh, in tatol təfagə tərəh.

15

Nəfəriən nətəligiən

rəha nəfaki pişin pişin mīn

¹ Kitah nəuvein, nəhatətəiən rəhatah təskasik, kəni kitah kotəhrun məmə nati əlkələh mīn əha, ilah nati əpnapin əmə. Mətəu kitah kəsotəkeikeiən o noliən natimnati mīn əha iətəm nikitah əmə tətəgiən lan. Nikitah təkeikei məhti piatah mīn mīne nəuvinitah mīn nətəm rəhalah nətəligiən keiu e natimnati mīn əha. ² Kitah okotəkeikei motol noliən iətəm otol niki nətəpişin okotəgiən lan, məmə otasiru e lah, mol nəhatətəiən rəhalah tuva məskasik. ³ Pəh kotol lanəha mətəu-inu Kristo mīn, in təməsoliən noliən kəti məmə in aru nikin otəgiən lan. Mətəu in təmol natimnati rəfin agin iətəm Uhgīn nikin tolkeikei, kəni natimnati mīn u, nətəmimi kəmotəni rah in ohni. Inu təhmen e Nauəuə Rəha Uhgīn tətəni məmə, “Nəni rahiən mīn iətəm nətəmimi pişin pişin mīn kəutəni lam, tətərəkin iəu.” ⁴ Natimnati mīn əha kəmətei aupən e Nauəuə Rəha Uhgīn, kəmətei mīn məmə otəgətun itah, məmə okotələhu=pən əskasik nətəligiən rəhatah e Uhgīn. Kəni kitah kotəhrun noliən əha mətəu-inu kəutəhtul əskasik e nian iəkis mīn, kəni Nauəuə Rəha Uhgīn tətəfəri nətəligiən rəhatah.

⁵ Uhgīn pişin əmə tətəsiiru e tah məmə kəutəhtul əskasik e nian iəkis mīn, kəni in pişin əmə tətəfəri nətəligiən rəhatah. Kəni rəueiu, iatətapuəh ohni məmə in otasiru e təmah e nətəligiən rəhatəmah

məmə otuva mol kətiəh əmə, təhmen əmə e noliən rəha Kristo Iesu. ⁶ Kəni iətətapuəh lanəha o təmah rəfin nətəm nautos nətəligiən kətiəh əmə, məmə nəuiatah təhrun nuvaiən məhmen e nəuia iətəmi kətiəh əmə o nəfəriən nərgi Uhgın, iətəm in Uhgın mine Tatə rəha İərməniğ rəhatah Iesu Kristo.

⁷ Otos nətəm kautəfaki mın nəuvein e niki təmah agiən motol təuvır kəm lah təhmen əmə məmə Kristo təmos itəmah e nikin agiən. Otol lanəha məmə nətəmimi okotəni-vivi Uhgın lan.

⁸ Sotaluiən e nati u məmə, Kristo təmuva məhmen e ioluək rəha nətəm Isrel məmə otəgətun məmə Uhgın tatol rəhan nəghatiən, nəghatiən u məmə nəniəskasikiən mın rəhan kəm tipı nətəm Isrel aupən, ilah kəməhuva motol nıpəhriənən e Kristo. ⁹ Kəni təmuva məmə Nanihluə mın okotos nasəkəhruiən rəha Uhgın motəni-vivi in ohni, təhmen e Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə,

“Tol lanəha, oiəkəfəri nərgəm e niki Nanihluə mın, oiəkani nəpuən mın məni-vivi nərgəm.”

¹⁰ Kəni tətəni mın məmə,

“Otagiən, Nanihluə mın, itəmah rəhan mın nətəmimi.”

¹¹ Kəni tətəni mın məmə,

“Itəmah Nanihluə mın rəfin otəni-vivi İərməniğ, kəni itəmah rəfin nətəmimi mın rəfin rəha nəuaniləuis mın rəfin e nəhue nıtəni mın, otəni-vivi in.”

¹² Kəni Aiseə tətəni mın məmə,

“Mipı Tefit* aupən otair muva,

* **15:12** Nəghatiən əhruahru rəha Kris tətəni məmə “Mipı Jese.” Jese in tatə rəha Kig Tefit.

kəni Uhg̃in otəfəri in məmə otarmənig e nətəmimi
m̃in rəfin rəha nəuaniləuis m̃in rəfin e nəhue
nitəni m̃in rəfin.

Kəni Nanihluə m̃in okotələhu=pən əskasik
nuhuiniən rəhalah lan.”

¹³ Uhg̃in təmasiru e tah məmə okotələhu=pən
əskasik rəhatah nuhuiniən lan. Pəh in otol
məmə nikitəmah otəri məriauəh e nagienien
mine nəməlinuian nian nəutəhatətə lan məmə,
e nəsanəniən rəha Narmin Rəha Uhg̃in,
onəkotələhu=pən əskasik pik təhm̃in rəhatəmah
nuhuiniən e Uhg̃in.

Pol in aposil

rəha Nanihluə m̃in

¹⁴ Piak m̃in mine nəuṽinik m̃in. Iəkəhrun vivi
məmə nəmiəgəhiən rəhatəmah təməri məriauəh
e nəuṽiriən, kəni nəmotos nəhruniən rəfin, kəni
nəkotəhmen o nəgətuniən itəmah m̃in. ¹⁵ Mətəu
e nauəuə u rəhak, iəməsəhluaigien e nati kəti,
iəməni pətigəm e ñikik rəfin natimnati m̃in u kəm
təmah, kəni molkeikei məmə nikitəmah otəkeikei
məhti nəghatiən m̃in əha. Təhruahru əmə məmə
iətəghati lanəha, mətəu-inu Uhg̃in təmasiru lak e
rəhan əmə nəuṽiriən. ¹⁶ məmə iəu iəkuva ioluək
rəha Kristo Iesu o nəni pətigəmiən nanusiən təuṽir
kəm Nanihluə m̃in. Iəu iəkəhmen e pris kəti iətəm
iətəni pətigəm nanusiən təuṽir rəha Uhg̃in məmə,
Nanihluə m̃in nətəm kəutəhatətə e Kristo, okəhuva
neaniən təuṽir m̃in nətəm Narmin Rəha Uhg̃in
təmafəl mələhu kalin məmə rəha Uhg̃in, kəni Uhg̃in
ñikin tagiən o nosiən.

¹⁷ Kəni e uək rəfin iətəm iatol o Uhg̃in, ñikik
tagiən pik lan mətəu-inu in Kristo Iesu əmə iətəm
tatol uək. ¹⁸ Ko iəsəghati əfəri əməiən o nati

kəti mɪn, iəkəghati əfəri əmə o natimnati təuvir iətəm Kristo təmol nian iəmol rəhan uək o nosiən Nanihluə mɪn kəhuva motol nəuia Uhgɪn. Kristo təmol uək e rəhak nəghatiən, mine rəhak noliən mɪn, ¹⁹kəni təmol uək e nəsanəniən rəha nəmtətiən mɪn mine nati apispis mɪn, kəni təmol ilah rəfin e nəsanəniən rəha Narmin Rəha Uhgɪn. Kəni tol lanəha, iəməni pətigəm rəfin nanusiən təuvir rəha Kristo, iəmətuəuin Jerusiləm muvən ikin mɪn rəfin mətəuarus=pən nitəni u Ilirikəm iətəm in isəu pahav ikin. ²⁰Nian rəfin e nətuəuinian rəhak uək mətəuarus=pa u rəueiu, iəmolkeikei məmə iəkuvən məni pətigəm nanusiən təuvir e ikin mɪn nəuvein iətəm kəsətəu aginiən nərgi Kristo ikin. Iəsolkeikeiən məmə iəkol uək e ikin kəti iətəm iətəmi kəti tinuvən rəkis ikin məni pətigəm nanusiən təuvir. ²¹Mətəu təhmen əmə e Nauəuə Rəha Uhgɪn iətəm tətəghati e Kristo məmə,
 “Nətəmimi nətəm kəsəni pətigəmiən nanusiən təuvir kəm lah,
 ilah okoteruh in,
 kəni nətəmimi nətəm kəsotətəu əhanəhiən nanusiən təuvir, ilah okotəhrun.”

²²Nian tepət, uək u rəhak o nuvəniən iki pisin pisin mɪn tətəhtipəsig lak o nuvnəiən meruh itəmah.

Nətəligian rəha Pol o nuvəniən Rom

²³Mətəu rəueiu, rəhak uək u ikinu tinol naunun, kəni e nu tepət rəkis, iəkolkeikei pik məmə iəkuvnə meruh itəmah, ²⁴kəni tol lanəha, nɪkik təhti məmə iəkuvnə meh itəmah nian iəkuvən əpəha kəntri u Spen. Kəni nian iəkuvnə kəni kotatig nian təkuekir əmə, kəni iəkolkeikei məmə nəkotasiru lak e rəhak naliuəkiən.

²⁵ Mətəu rəueiu, iatuvən Jerusiləm o nasiruiən e nətəm kəutəfaki ikin, ²⁶ mətəu-inu nətəm kəutəfaki əpəha nitəni mil u Masetoniə mine Akaiə, nikilah təmagiən o nəfaiən məni məmə iəkasiu e nətəm kəutəfaki əpəha Jerusiləm. ²⁷ Nikilah təmagiən əmə o noliən, kəni in təhmen məmə kautətəou kauin kəti iətəm nətəm Isrel kəmotol kəm lah. Tol lanəha mətəu-inu nəmə Nanihluə min kəmos nəuviriən rəha Uhgın e suaru rəha nətəm Isrel, kəni Nanihluə min okotəkeikei motasiu e nətəm Isrel e rəhalah məni. ²⁸ Oiəkos məni u kəmotəfa, muvən məfən kəm nətəm kəutəfaki əpəha Jerusiləm. Kəni nian iəkol naunun e uək u, kəni oiəkiet Jerusiləm muvən əpəha nitəni u Spen, kəni e rəhak naliuəkiən oiəkuvnə meh itəmah.

²⁹ Nian iəkuvnə mətəlau=pa imatəmah ikin, iəkəhrun məmə iəkos natimnati təuvir tepət e Krısto məmə iəkəfinə kəm təmah, kəni itəmah onəkotətəu təuvir lan.

³⁰ Piak min mine nəuvinik min, mətəu-inu kitah kəutəhatətə e İərməniğ rəhatah İesu Krısto, kəni Narmın Rəha Uhgın tatol məmə kitah kautolkeikei itah min, iəkətapuəh əskasik o təmah məmə nəkotəfaki əskasik kəm Uhgın ohniəu, kəni e noliən əha, nəkotasiru lak e nəluəginiən rəhak. ³¹ Otəfaki məmə Uhgın otasiu lak mahtipəsik e nətəm Jutiə nətəm kəsotəniən niyəhriənən e nanusiən təuvir məmə, okəsotərəkiniən iəu. Kəni otəfaki min məmə nian iəkuvən miet=pən Jerusiləm, nətəmi min u kəutəhatətə e Krısto, nikilah otagiən o rəhak uək. ³² Kəni e noliən əha, nəmə Uhgın tolkeikei lanəha, iəkuvnə meruh itəmah e nagieniən, kəni kitah

ræfin agin, nikitah otagiæn. ³³ Pəh Uhgïn iætəm in nækəti nəməlinuian tətətig itəmāh min. Əuəh.

16

Pol təmauiəhruin in min nəuvein

¹ Iəu iətəni=pinə kəm təmāh məmə nəuvinitah u Fipi, iætəm tatos uək rəha dikon e niməfaki əpəha Kegkriə, in pətan təuvir kəti. ² Iəkətapuəh o təmāh məmə nian in otuvnə, onəkotagiæn əmə ohni e nərgi Iərməniḡ rəhatah, e noliæn əhruahru məmə nətəmimi rəha Uhgïn okotol lanəha. Nəmə rəhan nati kəti tikə, təuvir məmə nəkotasiru lan, mətəu-inu in təmasiru lak mine nətəmimi tepət.

³ Otəni təuvir kəm Prisilə mine Akuilə, iætəm itimahal iəmahlol uək kətiəh rəha Kristo Iesu. ⁴ Kəmuəhtul maru məmə okiamis o nasiruiæn lak. Səniəmə iəu pisin əmə, mətəu iəu mine Nanihluə min ræfin u kəutəfaki, itimāh iəkotəni-vivi Uhgïn o lau.

⁵ Kəni otəni təuvir kəm niməfaki iætəm kəmotuhapumın e rəhalau nimə.

Otəni təuvir kəm iəu kəti u Epənetəs, u iætəm təmaupən məhatətə e Kristo e profens əpəha Esiə.

⁶ Otəni təuvir kəm Meri iætəm təmatol pik uək o timah.

⁷ Otəni təuvir kəm Antronikəs mine Junias, iætənimak mil iætəm itimahal min ilau iəmiəhluvən e kaləpus. Aposil min kəutisiai pik ilau, kəni ilau kəmuəpən lak muəhatətə e Kristo.

⁸ Otəni təuvir kəm Ampliatəs, iætəm iəkolkeikei e nolkeikeiən rəha Iərməniḡ.

- 9 Otəni təuvir kəm Urpanəs, iətəm kitah kautol uək kətiəh e Krısto, kəni otəni təuvir kəm iəu kəti u Stakis.
- 10 Otəni təuvir kəm Apeles iətəm təməhtul əskasik e Krısto e nian iəkis min. Otəni təuvir kəm Aristopulus mine rəhan min nətəmimi, mine rəhan min noluək min.
- 11 Otəni təuvir kəm Herotiən, rəhak əhruahru. Otəni təuvir kəm nətəmimi rəha Nasisəs mine rəhan noluək min nətəm kəutəfaki kəm İərmənig.
- 12 Otəni təuvir kəm Trifaenə mine Trifosə, pəta mil iətəm katuol pık uək rəha İərmənig. Otəni təuvir kəm iəu kəti u Persis, pətan kəti iətəm tatol pık uək rəha İərmənig.
- 13 Otəni təuvir kəm Rufəs, iətəmi kəti rəha İərmənig tətəfaki vivi, mine rəhan mamə iətəm təmatol təuvir kəm iəu təhmen e rəhak əhruahru mamə.
- 14 Otəni təuvir kəm Asigkritəs, mine Filegon, mine Heremes, mine Patropəs, mine Heremas, mine piatah min nətəm ilah min kəutatig.
- 15 Otəni təuvir kəm Filolokəs, mine Juliə, mine Nereəs mine nəuvinin, mine Olimpəs, mine nətəm kəutəfaki min rəfin nətəm ilah min kəutatig.
- 16 Otəni təuvir kəm təmah min təhmen məmə itəmah kətiəh əmə e Krısto. Niməfaki rəfin rəha Krısto kəutəni təuvir kəm təmah.
- 17 Piak min mine nəuvinik min. İəkətapuəh əskasik o təmah məmə nəkotətəu vivi itəmah o nətəmi kautol məmə nəkotəhapu itəmah min, kəni kautəgətun natimnati iətəm kautol nətəmimi kəutəmkarəpən e nəhatətəiən rəhalah, kəni nəgətuniən əha tol pisin agin e nəgətuniən iətəm

nəmotos rəkis. Otəhtul isəu o lah, ¹⁸ mətəu-inu nətəm kotol lanəha, ilah kəsotoliən uək rəha İərmənig Kristo, mətəu kautol uək əmə o nati ilah əmə kautolkeikei. İlah kəutəni-vivi nəghatiən, kəni nəghatiən rəhalah tətəhiən, kəni ilah kəuteiuə, kəni məutərəkin nətəligiən rəha nətəmimi tepət nətəm kotəruru nati.

¹⁹ Nətəmimi kinotətəu rəkis nanusiən məmə itəmah nautol nəuia Kristo. Tol lanəha, nikik tagiən pik o təmah. Mətəu iəkolkeikei pik məmə nəkoteinatig e noliən əhruahru min, kəni məmə nəsəhuvəniən e noliən tərəh min.

²⁰ Uhgın iətəm nəukəti nəməlinuiən, otəsuvəhiən in tevig-ərain e Setən, kəni in otatig əmə ləhtəni e nəhlkitəmah.

Pəh nəuviriən rəha İərmənig İesu tətətig itəmah min.

²¹ Timoti iətəm itimlau min iatuol uək kətiəh, tətəni təuvir kəm təmah. Kəni Lusias, mine Jeson, mine Sosipatə u natimak min, kəhləni min təuvir kəm təmah.

²² İəu Tesias, iətəm iəmətei nəghatiən rəha Pol e nauəuə u, iəu iətəni təuvir kəm təmah u kitah kətiəh e İərmənig.*

²³⁻²⁴ Kaeəs tətəni təuvir kəm təmah. İəu Pol, iətətig e rəhan nimə, kəni nətəmi rəha niməfaki kəutuhapumın iman ikin.

Erastə u iətəm tətərmənig e məni rəha taun əha, mine piatah Kuartəs, ilau min kətuəni təuvir kəm təmah.

16:17 Mat 7:15; Tait 3:10 * **16:22** Pol təhrun əmə nəteien nauəuə, mətəu e nian əha, nətəmimi tepət kəməutos iətəmi kəti min məmə otətətei nəghatiən min rəhalah. Suah kəti, nərgin u Tesias, təməharəg ilau Pol mətei nəghatiən rəhan.

²⁵ Pəh kotəni-vivi Uhg̃in. In təhrun noliən məmə itəmah nəutəhtul əskasik e nəhatətəiən rəhatəmah. In otol lanəha e nanusiən təuvir rəha Iesu Kr̃sto iətəm iətəni pətigəm. Nəghatiən u təməhluaig nuvəh rəkis, ²⁶ mətəu rəueiu, təmol əpu in. Kəni in Uhg̃in u iətəm tətəmiəgəh nian rəfin, kəni in təməni məmə iəkotəni pətigəm nanusiən rəha Kr̃sto iətəm iəni m̃in aupən kəmotətəi e nauəuə m̃in rəhalah, kəni nətəmimi okotəhrun. Iəkotəni pətigəm məmə nətəmimi m̃in rəfin rəha nəuaniləuis m̃in rəfin e ñitəni m̃in rəfin, pəh ilah okotəhatətə e Uhg̃in, kəni tol lanəha mautol əmə nəuian. ²⁷ Uhg̃in p̃is̃in əmə in Uhg̃in, kəni in p̃is̃in əmə in teinatig. !Pəh kotəni-vivi Uhg̃in nian rəfin naunun tikə, o nati iətəm Iesu Kr̃sto təmol! Əuəh.

Nauəuə Asim Rəha Uhg̃in Nəmtət̃iən Vi
The New Testament in the Whitesands language of
Tanna Island, Vanuatu
Niutesteman long Nərak, lanwis blong Whitesands
Tanna, Vanuatu

Copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

© Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Whitesands

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

913a182a-255f-5344-b6b0-0294ba221e87